

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Ekonomická fakulta

Katedra práva

Studijní program: 6208 B Ekonomika a management

Studijní obor: Účetnictví a finanční řízení podniku

**Směnka jako instrument
využívaný v obchodních vztazích**

Vedoucí bakalářské práce

JUDr. Rudolf Hrubý

Autor

Lenka Mašková

2010

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Ekonomická fakulta

Katedra práva

Akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Lenka MAŠKOVÁ**

Studijní program: **B6208 Ekonomika a management**

Studijní obor: **Účetnictví a finanční řízení podniku**

Název tématu: **Směnka jako instrument využívaný v obchodních vztazích**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl práce:

Přiblížit problematiku směnek. Demonstrovat konkrétní případy využití směnek. Ukázat na výhody, nevýhody a rizika využití směnek.

Metodický postup:

Studium legislativy, odborné literatury.

Zjišťování dat.

Rozbor dat.

Rámcová osnova:

1. Úvod.
2. Cíle a použitá metodika.
3. Literární rešerše.
4. Vlastní výzkum a jeho rozbor.
5. Závěr.
6. Přehled použité literatury.
7. Přílohy.

Rozsah grafických prací: dle potřeby
Rozsah pracovní zprávy: 50-60 stran
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná

Seznam odborné literatury:

- Kovařík, Z.: Zákon směnečný a šekový. Komentář. 3. vydání, Praha, C. H. Beck, 2002. 429 s.
Kovařík, Z.: Směnka a šek v České republice, 4. vydání, Praha, C. H. Beck, 2001. 629 s.
Kovařík, Z.: Přehled směnečné judikatury, aktualizované a rozšířené vydání, Praha, ASPI Publishing s.r.o., 2001.
Kopáč, L.: Směnky a směnečné právo (směnečný zákon s komentářem a úvodem do směnečného práva), Praha, Prospektrum Praha, 1992.
Eliáš, K. a kol.: Kurs obchodního práva - Obchodní závazky. Cenné papíry. 2. vydání, Praha, C. H. Beck, 1999.

Vedoucí bakalářské práce: JUDr. Rudolf Hrubý
Katedra práva

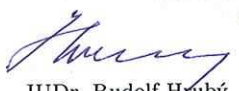
Datum zadání bakalářské práce: 9. února 2009

Termín odevzdání bakalářské práce: 15. dubna 2010

prof. Ing. Magdalena Hrabánková, CSc.

děkanka

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
EKONOMICKÁ FAKULTA
Studentská 13 (26)
370 05 České Budějovice

JUDr. Rudolf Hrubý
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 17. března 2009

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci na téma Směnka jako instrument využívaný v obchodních vztazích vypracovala samostatně na základě vlastních zjištění a materiálů, které uvádím v seznamu pramenů a použité literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998, o vysokých školách, v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích dne 16. března 2010

Lenka Mašková

Poděkování:

Děkuji touto cestou zejména panu JUDr. Rudolfu Hrubému, vedoucímu Katedry práva Ekonomické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, za jeho odborné vedení při zpracovávání mé bakalářské práce. Rovněž za poskytnutí cenných informací a odborný dohled ke zpracovávanému tématu děkuji svým kolegům z Advokátní kanceláře Vavroch a partneři. V neposlední řadě děkuji také svým blízkým za podporu nejen při zpracování této práce, ale i po dobu celého dosavadního studia.

Obsah:

1 Úvod	4
2 Obchodní závazkové vztahy	6
3 Směnka.....	7
3.1 Historický vývoj směnky	7
3.2 Právní regulace směnky	9
3.3 Prameny směnečného práva v ČR	11
3.3.1 Zákon směnečný a šekový	11
3.3.1.1 Novelizace ZSŠ	11
3.3.2 Vztah ZSŠ k dalším právním předpisům	13
3.4 Základní pojmy směnečného práva	13
3.5 Funkce směnky	15
3.6 Směnečný závazek.....	16
3.7 Druhy směnky	17
3.7.1 Směnka cizí.....	18
3.7.2 Směnka vlastní.....	18
3.7.3 Blankosměnka.....	18
3.7.4 Další členění směnek	19
3.8 Náležitosti směnky	20
3.8.1 Podstatné náležitosti směnky	20
3.8.2 Nepodstatné náležitosti směnky.....	21
3.8.2.1 Indosament.....	21
3.8.2.2 Rektadoložka	21
3.8.2.3 Akcept.....	22
3.8.2.4 Prezentační doložka.....	23
3.8.2.5 Protestační doložka.....	23
3.8.2.6 Aval.....	23
3.8.3 Placení směnky	24
3.8.4 Směnečný postih.....	25
3.8.4.1 Postih v prvním stupni a postihy v dalších stupních.....	26
3.8.5 Směnečný protest.....	26
3.9 Promlčení směnečných práv	27
3.10 Směnky v soudním řízení	28
3.10.1 Umoření	28
3.10.2 Vymáhání práv ze směnek	29

3.11 Směnky v účetnictví	30
3.11.1 Účtování směnek.....	30
3.11.2 Oceňování směnek.....	31
3.11.3 Eskont směnek a prodej uhrazovacích směnek.....	31
3.11.4 Příklady účtování směnek.....	32
4 Cíle práce a metodika	35
4.1 Cíle práce.....	35
4.2 Metodika.....	35
4.2.1 Použitá metoda.....	35
4.2.2 Charakter zkoumaného souboru	35
5 Výsledky výzkumu	36
5.1 Konkrétní případy užití směnky a vymáhání směnečné sumy	36
5.1.1 Případ č. 1	36
5.1.1.1 Úvod do případu č. 1	36
5.1.1.2 Vymáhání směnečné sumy u případu č. 1	37
5.1.1.3 Soud a rozhodnutí u případu č. 1	38
5.1.1.4 Zhodnocení případu č. 1 účastníkem	38
5.1.2 Případ č. 2	38
5.1.2.1 Úvod do případu č. 2	38
5.1.2.2 Vymáhání směnečné sumy u případu č. 2	39
5.1.2.3 Soudy a rozhodnutí u případu č. 2.....	41
5.1.2.4 Zhodnocení případu č. 2 účastníkem	41
5.1.3 Případ č. 3	42
5.1.3.1 Úvod do případu č. 3	42
5.1.3.2 Vymáhání směnečné sumy u případu č. 3.....	43
5.1.3.3 Soudy a rozhodnutí u případu č. 3.....	47
5.1.3.4 Zhodnocení případu č. 3 účastníkem	47
5.1.4 Případ č. 4	48
5.1.4.1 Úvod do případu č. 4	48
5.1.4.2 Vymáhání směnečné sumy u případu č. 4.....	49
5.1.4.3 Soudy a rozhodnutí u případu č. 4.....	54
5.1.4.4 Zhodnocení případu č. 4 účastníkem	54
5.2 Rozbor výzkumu	55
5.2.1. Analýza případů.....	55
5.2.2 Hodnocení případů.....	57
5.2.2.1 Hodnocení případu č. 1	57
5.2.2.2 Hodnocení případu č. 2	58

5.2.2.3 Hodnocení případu č. 3	58
5.2.2.4 Hodnocení případu č. 4	59
5.2.3 Výhody, nevýhody a rizika využití směnky	59
6 Závěr	61
7 Summary.....	63
8 Přehled pramenů a literatury	64
9 Seznam tabulek	
10 Seznam příloh	

1 Úvod

Téma „Směnka jako instrument využívaný v obchodních vztazích“ jsem si vybrala vzhledem k tomu, že se ve své praxi setkávám mimo jiné s vymáháním směnečných pohledávek. Směnka je v současné době v české obchodní praxi rozsáhle využívána. Své místo má však i mimo obchodní vztahy. Pro směnečné vztahy jsou nastavena velice přesná i přísná pravidla, od kterých se nelze jen tak odchýlit. Odchýlení od těchto pravidel či jejich, byť neúmyslné, opomenutí může mít dalekosáhlé následky, které spočívají většinou ve formě nevymožení směnečné sumy v důsledku neplatnosti směnky. Jde o zajímavé a aktuální téma, které si zaslouží být zkoumáno.

Zajímavá je také abstraktnost směnečného závazku, což znamená, že právní důvod vzniku závazku není důležitý a v případném soudním řízení se až na výjimky nepřezkoumává. Může tak docházet např. i ke kuriózním, na druhé straně však závažným, situacím. Z doslechu je znám případ užití, resp. zneužití směnky, kdy manžel učil svou tehdejší manželku – podnikatelku správně vyplňovat formulář směnky, a to tak, že jich několik přímo před ní fiktivně vyplnil. Bohužel však byl uveden na směnce jako dlužník a manželka jako remitent. Zřejmě díky tomu, že manželka byla již částečně znalá směnečného práva, pochopila, že i takto vyplněná směnka je směnkou platnou, a neváhala takto vyplněné a nezhodnocené formuláře směnky vyndat z odpadkového koše a v blízké budoucnosti je pak použít a uplatňovat své právo na proplacení na nich uvedené směnečné sumy. To všechno po ukončení rozvodového řízení a vypořádání společného jmění manželů. Údajně v této věci byla úspěšná.

Cílem této bakalářské práce je přiblížit problematiku směnek, demonstrovat konkrétní případy jejich využití v obchodních vztazích a poukázat na výhody, nevýhody a rizika tohoto využití. Naopak jejím cílem není výklad celého směnečného práva, a to nejen proto, že by to její standardní obvyklý rozsah ani neumožňoval, ale také proto, že výklad samotný není obecně náplní bakalářské práce. Důraz je zde kladen právě na část vlastního výzkumu, který vychází ze skutečné současné praxe.

První část práce je seznámením s historií směnečných vztahů, historií směnečného práva i se základními pojmy souvisejícími s výkladem o směnkách. Dále je zmíněn účetní aspekt při využívání směnek v obchodních vztazích. Hlavní částí je pak samotný výzkum, kde jsou demonstrovány konkrétní případy využití směnky spojené

s vymáháním směnečné sumy. Na základě těchto skutečných případů je pak proveden vlastní rozbor, jehož výsledky jsou následně uvedeny. Práce obsahuje i přílohy, kde jsou mimo jiné ukázky konkrétních směnek, o kterých se v ní hovoří. Osobní, resp. firemní údaje či údaje o konkrétních místech jsou tam záměrně nečitelné, přesto mohou tyto ukázky reálných směnek přispět k lepší představě o uváděných případech.

2 Obchodní závazkové vztahy

Před samotným přiblížením směnek není na škodu zmínit se alespoň stručně o tom, co obnáší pojem obchodní vztahy. Jak už samo toto slovní spojení „obchodní vztahy“ napovídá, jedná se o vztahy související s obchodem, resp. vztahy mezi obchodníky, tj. podnikatelskými subjekty. Správně bychom měli hovořit o obchodních závazkových vztazích. Ty jsou upraveny zákonem č. 513/1991 Sb., obchodním zákoníkem (dále také obch. zák.). O obchodní závazkové vztahy mezi podnikateli jde podle § 261 odst. 1 obch. zák. tehdy, jestliže při jejich vzniku je zřejmé s přihlédnutím ke všem okolnostem, že se týkají jejich podnikatelské činnosti. Obchodním zákoníkem se rovněž řídí i závazkové vztahy mezi státem a samosprávnou územní jednotkou a podnikateli při jejich podnikatelské činnosti, které vznikají za účelem uspokojení veřejných potřeb. Strany se také mohou dohodnout, že jejich závazkový vztah, který nespadá pod vztahy uvedené v § 261 obch. zák., se bude řídit obchodním zákoníkem.

Na vzniku obchodních závazků se podílí zejména dvoustranné právní úkony, s nimiž souvisí uzavření obchodní smlouvy. *Obchodní smlouva je typickou, nikoli však jedinou, právní skutečností, z níž vzniká obchodní závazkový vztah. Stejně jako jakékoli jiné soukromoprávní závazky, tak i závazky obchodní vznikají buď ze zákona, nebo z právních úkonů, nebo na základě soudního rozhodnutí, nebo z protiprávních úkonů, případně z jiných zákonem uznaných důvodů.*¹

¹ Eliáš, K. a kol.: *Kurs obchodního práva*, 1999, s. 40, 44

3 Směnka

Obecně můžeme říci, že směnkou rozumíme druh cenného papíru s předepsaným obsahem, zpravidla vystavený na řad určité osoby, kterým jeho vystavovatel činí peněžní platební slib nebo příkaz ve prospěch osoby na něm vyznačené. Institut vlastní a cizí směnky je v České republice upraven zákonem č. 191/1950 Sb., zákonem směnečným a šekovým (dále také ZSŠ).

3.1 Historický vývoj směnky

Současné právní úpravě směnky, ať už v České republice či v jiných zemích, předcházela dlouhá a bohatá vývoj směnečných vztahů a směnky jako takové.

Počátky směnečných vztahů jsou spojeny již s dobou křížáckých válek (první křížácké výpravy byly v 11. století), které přispěly k velkému rozvoji obchodu v italských městech, zejména v Benátkách. Určitá listinná podoba směnky se začíná objevovat již ve 12. století. Kromě toho, že směnka tehdy plnila funkci úvěrových peněz, byla také používána jako prostředek pro placení do vzdálenějších míst a také jako prostředek pro transport peněz, přičemž nebylo nutné, aby bylo nakládáno s penězi hotovými či s drahými kovy. Důvodem pro využívání směnky ve středověku byla i větší bezpečnost při delších obchodních cestách a také to, že při obchodování se vzdálenými místy tak odpadaly problémy s cizí místní mincí. *K účelu zprostředkování peněz do vzdálených míst však nemohla sloužit jakákoli směnka. Tyto směnky vystavovali zvláštní finanční podnikatelé, tzv. kampsori.*²

Kampsori byli oprávněni tuto činnost vykonávat na základě licence, která jim byla udělena státní mocí. U těchto kampsorů mohl obchodník složit určitou částku, na základě čehož obdržel listinu (směnkou), kterou kampsor sliboval, že vyplatí určité osobě stanovenou částku na ujednaném místě. Často se pak výplata peněz na ujednaném místě uskutečňovala prostřednictvím třetích osob, obchodních partnerů kampsora, nikoli jím samotným. Později pak byla objevena i možnost, že peníze nemusí být vyplaceny pouze osobě, kterou na svém slibu zaplatit označil kampsor, tedy výstavce, ale mohou být zaplaceny i tomu, koho tato původně určená osoba stanoví a na směnce uvede.

² Kovařík, Z.: *Směnka a šek v České republice*, 2001, s. 1

Ve všech těchto zmíněných případech hovoříme o slibu kampsora zaplatit, tj. o směnce vlastní. Na základě dosavadní praxe se pak vyvinula i směnka cizí, tedy platební příkaz. Kampsoři tehdy, aby výplata peněz ve vzdálených místech proběhla skutečně bez problémů, začali ke směnce, resp. ke svému slibu, vydávat i další zvláštní listinu, platební poukázku ve formě dopisu, kterým byl obchodní partner kampsora vyzýván k zaplacení vyznačené sumy majiteli směnky. V tomto dopise byla také již uvedena přímo adresa obchodního partnera. Forma tohoto upřesňujícího dopisu k původní směnce vlastní byla postupně přesnější a úplnější než samotná směnečná listina. Jak význam tohoto dopisu, resp. platební poukázky, převažoval, bylo postupně upuštěno od vydávání směnky vlastní.

Formulace směnky cizí, včetně dnes stále známých termínů jako je *trasant*, *trasát*, *trata*, se objevuje již ve 13. století. Ještě později se pak objevuje institut akceptu směnky. Akceptem směnky míníme výslovné prohlášení *trasáta* na směnce, že se skutečně zavazuje směnku zaplatit. Akcept se objevuje v době, kdy směnka již nebyla využívána pouze pro zajištění plateb do vzdálených míst, ale kdy byla využívána i na místních trzích (aby *trasát* mohl provést akcept, musel být k dosažení).

V literatuře³ se můžeme také dočíst tu zajímavost, že pokud jde o počátky užívání směnky v českých zemích, tak směnky, ačkoli nebyly tehdy ještě právně upraveny, se v českých zemích objevovaly už před rokem 1400, což dokládá listina, která má povahu směnky a na níž je jako rukojmí podepsán Jan Žižka. V té době byl Žižka ještě zcela bezvýznamným nižším šlechticem, dokonce se pohyboval i na hranici zákona. Ze stejného prostředí pocházely i další osoby, které byly na předmětné listině podepsané. Rovněž oprávněnými osobami byly podle všeho nevýznamné českobudějovické ženy. Z toho všeho lze usuzovat na to, že listinné závazky s povahou směnky byly v té době již docela rozšířeny.

*Nejpozději v 17. století se ustálil také institut indosamentu.*⁴ Převod směnky sice byl již znám daleko dříve, ale až v této době byla stanovena přesná pravidla odpovědnosti *indosanta*.

Právě v době 17. století byl dovršen vývoj směnky do takové míry, že její zásadní rysy z té doby jsou ustáleny dodnes.

³ Kovařík, Z.: *Směnka a šek v České republice*, 2001, s. 7

⁴ Kovařík, Z.: *Směnka a šek v České republice*, 2001, s. 3

3.2 Právní regulace směnky

Původně se směnka řídila pouze zvykovým právem, které předcházelo jakékoli písemné právní úpravě. Navíc se jednalo o zvykové právo místní, což mělo za následek vznik diferencovaných právních norem. První pokusy o písemnou právní úpravu směnečných vztahů byly zaznamenány již ve 14. století, a to prostřednictvím tzv. směnečných řádů. Právní úprava směnky již v dávné minulosti souvisela s právní úpravou obchodních vztahů vůbec. Byla i součástí francouzského Ordonance de commerce z roku 1673, který byl vydán Ludvíkem XIV. Jak postupně vznikaly jednotlivé státy, vznikala i samostatná směnečná práva, což neprospívalo zejména mezinárodnímu obchodu. I přes spoustu rozličných právních úprav směnečných vztahů víme, že postupně se vývojem směnečného práva zformovaly tři základní systémy. Jednalo se o systém francouzský, anglosaský a rakousko-německý.

Francouzský systém byl založen na Code de commerce (1807), ve kterém již byla zahrnuta i úprava směnky. Kromě Francie zasahoval např. také Nizozemí, Španělsko a další. Systém anglosaský vycházel z Bills of Exchange Act (1882). Tímto zákonem bylo upraveno dosud aplikované zvykové směnečné právo v Anglii. Oproti předchozím dvěma systémům systém rakousko-německý zahrnoval daleko větší oblast, nejen státy střední Evropy, ale také Skandinávii, východní Evropu a rovněž carské Rusko.

Již v roce 1847 proběhl první pokus o unifikaci směnečného práva, což bylo základem právě pro rakousko-německý systém. Toho roku proběhla konference v Lipsku, které se účastnilo Rakousko a tehdejší německé státy. Další pokusy o unifikaci probíhaly pak až do konce 19. století. Důkazem toho byly například konference v Bruselu či Antverpách. Významnější výsledky ale přinesla až konference, která jednala v letech 1910 až 1912 v Haagu. Byl vydán Jednotný směnečný řád, kterým bylo do určité míry spojeno směnečné právo francouzské se směnečným právem rakousko-německým. Největší konference ohledně unifikace směnečného práva se pak konala v roce 1930 v Ženevě. Zúčastnilo se jí celkem 31 států včetně tehdejší Československé republiky. Celkem na ženevské konferenci byly podepsány tři úmluvy: Úmluva o jednotném směnečném zákonu (nejvýznamnější), Úmluva o střetech zákonů a Úmluva o směnečných poplatcích. Ne všechny státy však všechny ženevské úmluvy podepsaly.

I státy, které je nepodepsaly, je ale následně aplikovaly ve svém právu. *Mimo ženevskou směnečněprávní oblast zůstaly jen státy anglosaské právní oblasti.*⁵

Následovaly i pokusy o sjednocení směnečného práva anglosaského a práva ženevského. Tyto pokusy však již neměly žádný úspěch.

Pokud jde o právní úpravu směnky v našich zemích, můžeme říci, že směnečné zvykové právo u nás bylo poprvé postihnuto až patentem Marie Terezie roku 1763, kterým byl zaveden Směnečný řád pro celé tehdejší území Rakouska. Stejným patentem také byly zřízeny první směnečné a obchodní soudy v Praze, Brně a v Opavě. Po konferenci v Lipsku roku 1847 pak platil po celou dobu trvání habsburské monarchie zde přijatý Směnečný řád zavedený císařským patentem č. 51/1850. Byl později ještě mnohokrát novelizován. V roce 1858 pak na konferenci v Norimberku byly přijaty dodatky k tomuto Směnečnému řádu. V roce 1918, po ustanovení Československé republiky, byl společně s jinými právními normami z dob Rakouska-Uherska převzat i Směnečný řád z roku 1850 v pozdějších zněních. Kvalitně bylo směnečné právo pak upraveno v roce 1927 zákonem směnečným, zveřejněným pod č. 1/1928 Sb. Ten vycházel z rakousko-německého systému. Ačkoli i Československá republika byla účastna na Ženevské konferenci roku 1930 a podepsala všechny tři ženevské úmluvy, nikdy nedošlo k jejich ratifikaci (závaznému potvrzení platnosti). Ženevské právo zatím nebylo do Československa ani inkorporováno, to se stalo až později za německé okupace, když v prosinci roku 1940 byl vládním nařízením č. 111/1941 Sb. na území protektorátu Čechy a Morava zaveden Jednotný směnečný řád. Po roce 1945 se situace ohledně právní úpravy směnky poněkud zkomplikovala. Narážely na sebe protektorátní právní úprava a úprava dříve přijatá na Slovensku zákonem Slovenského štátu č. 255/1941 Sl.z. – zákon zmenečný. Rovněž nebyl vyjasněn problém se zákonem č. 1/1928 Sb., který v té době nebylo možné považovat za zrušený. Již tehdy se praxe ale přidržovala ženevské úpravy směnečného práva. Problémy vyřešil definitivně až zákon, který platí až dodnes, zákon směnečný a šekový č. 191/1950 Sb., který předchodí zákony rušil a sám vycházel právě ze ženevské úpravy. Tento zákon se stal později i součástí právního řádu České republiky, a to na základě ústavního zákona České národní rady č. 4/1992 Sb.

⁵ Kovařík, Z.: *Směnka a šek v České republice*, 2001, s. 7

3.3 Prameny směnečného práva v ČR

3.3.1 Zákon směnečný a šekový

Pramenem směnečného práva České republiky, který je úplně nejzákladnější, je právě zákon č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový (ZSŠ). Jak je z jeho názvu patrné, upravuje nejen směnky, ale také šeky. Je rozdělen do tří částí – článků (I., II., III.). Článek I. upravuje právě směnky, přičemž ustanovením § 1 až § 74 tohoto článku je upravena směnka cizí a § 75 až § 78 směnka vlastní. § 79 až § 98 článku I. ZSŠ pak upravují otázky vztahující se jak ke směnce cizí, tak ke směnce vlastní. Článek II. ZSŠ se pak týká problematiky šeků. Společná ustanovení pro směnku i šek jsou obsažena v článku III. tohoto zákona. ZSŠ je normou kogentní, tedy závaznou, kategorickou. To znamená, že nepřipouští odchýlení od pravidel v této normě obsažených.

Na první pohled je zvláštní, že každá část ZSŠ je samostatně číslována paragrafy, takže některá čísla paragrafů se v tomto zákoně ocitají i třikrát, většina dvakrát. Má-li tedy případná citace tohoto zákona být přesná, je nutno citovat jak článek, tak i číslo paragrafu. Jak u směnky, tak u šeku jde o inkorporaci ženevských úmluv a tedy z tohoto hlediska je vhodné, když i čísla paragrafů souhlasí s čísly článků podle Jednotného zákona směnečného i šekového. Toto číslování oceníme v případě, kdy porovnáváme tuzemskou právní úpravu směnky či šeku s obdobnou právní úpravou v zahraničí, neboť zpravidla i zde nacházíme na shodných místech úpravu shodných otázek.⁶

3.3.1.1 Novelizace ZSŠ

ZSŠ, byť je z roku 1950, byl do současné doby pouze dvakrát novelizován. Poprvé se tak stalo v roce 2000 na základě zákona č. 29/2000 Sb., zákona o poštovních službách. Změna tehdy byla skutečně minimální, týkala se § 45 odst. 5 čl. I. a § 42 odst. 5 čl. II., které byly původně stejného znění: *Kdo je povinen dát zprávu, musí dokázat, že ji dal v předepsané lhůtě. Lhůta je dodržena, byl-li dopis se zprávou podán během lhůty na poštu.* Oba tyto odstavce zmiňovaných paragrafů pak byly také stejně pozměněny, když jejich novelizované znění, platné od 1. 7. 2000, bylo následující: *Kdo je povinen*

⁶ Kovařík, Z.: *Směnka a šek v České republice*, 2001, s. 13, 14

dát zprávu, musí dokázat, že ji dal v předepsané lhůtě. Lhůta je dodržena, byla-li během lhůty podána poštovní zásilka obsahující zprávu.

K druhé novelizaci došlo zákonem č. 296/2007 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé zákony v souvislosti s jeho přijetím. Takto novelizovaná verze ZSŠ je platná do současnosti. Změny se tehdy týkaly sedmého oddílu ZSŠ – Postihu pro nepřijetí a pro neplacení, a to § 43 odst. 2 bodů 2 a 3 čl. I. a § 44 odst. 6 čl. I. tohoto zákona.

Konkrétně § 43 odst. 2 bod 2 čl. I. původně zněl: *byla-li nařízena exekuční likvidace majetku směnečníka, ať směnku přijal nebo ne, nebo jestliže jenom zastavil směnečník své platy anebo byla-li bezvýsledně vedena exekuce na jeho jmění.* Po úpravě pak: *bylo-li ohledně majetku směnečníka, ať přijal směnku nebo ne, vydáno rozhodnutí o úpadku nebo o zamítnutí insolvenčního návrhu pro nedostatek majetku, zastavil-li směnečník své platby nebo byl-li bezvýsledně veden výkon rozhodnutí nebo exekuce na jeho majetek.*

Původní znění § 43 odst. 2 bod 3 čl. I. bylo: *byla-li nařízena exekuční likvidace majetku výstavce směnky, který zakázal její předložení k přijetí.* Pozměněné znění pak: *bylo-li ohledně majetku výstavce směnky, který zakázal její předložení k přijetí, vydáno rozhodnutí o úpadku nebo o zamítnutí insolvenčního návrhu pro nedostatek majetku.*

Změna § 44 odst. 6 čl. I. ZSŠ byla obdobná. Původní znění: *Byla-li nařízena exekuční likvidace majetku směnečníka, ať směnku přijal nebo ne, anebo majetku jmění výstavce směnky, který zakázal její předložení k přijetí, stačí k výkonu práva postihu předložit soudní usnesení o nařízení likvidace. Místo soudního usnesení stačí předložit vyhlášku o jeho uveřejnění.* Znění po změně: *Bylo-li ohledně majetku směnečníka, ať směnku přijal nebo ne, či výstavce směnky, který zakázal její předložení k přijetí, rozhodnuto o úpadku nebo o zamítnutí insolvenčního návrhu pro nedostatek majetku, stačí k výkonu práva postihu předložit příslušná rozhodnutí soudu.*

Jak je shora zřejmé, změny se týkaly zejména upřesnění některých pojmů, k jejichž změně došlo v důsledku přijetí jiných zákonů a které se ZSŠ v uvedených paragrafech souvisely.

3.3.2 Vztah ZSŠ k dalším právním předpisům

Velmi sporná a v literatuře hojně diskutovaná je otázka, co je obecným soukromoprávním předpisem pro okruh směnečných vztahů.⁷ Zmiňován je jak obchodní zákoník, tak zákoník občanský. Obecně se má za to, že tematika směnek se váže spíše k obchodnímu zákoníku. Nedá se však říct, že ve vztahu k obchodnímu zákoníku by byl ZSŠ zákonem speciálním. Zpravidla se ustanovení obchodního zákoníku uplatňuje v případech, kdy jde mezi stranami o obchodní jednání. Naopak při jednáních občanskoprávních je uplatňován občanský zákoník. Všude tam, kde je některá otázka řešena jak v občanském, tak i v obchodním zákoníku, bude nutno vyjít z právní úpravy občanskoprávní. To však platí právě jen pro vztahy ze směnečné listiny, vztahy se směnkou jen související mohou mít jak občansko tak i obchodně právní povahu.⁸

V souvislosti s prameny směnečného práva samozřejmě nelze nezmínit také zákon č. 591/1992 Sb., zákon o cenných papírech (dále také ZCP). Směnka je ve smyslu tohoto zákona cenným papírem. Ve vztahu k ZCP je ZSŠ zákonem speciální povahy. Pokud jde o směnky, můžeme říct, že ZCP je zákonem obecné povahy. Tento zákon má pro úpravu směnek význam zejména v ustanovení, která se týkají listinných cenných papírů. Bude aplikován pouze v případě, kdy některé otázky ZSŠ neřeší.

3.4 Základní pojmy směnečného práva

ZSŠ, případně publikace směnek se týkající, obsahují určité specifické pojmy, kterým je třeba porozumět pro orientaci ve směnečné problematice. Jde zejména o následující pojmy, jejichž vysvětlení je v každé literatuře pojato trochu jinak.⁹

výstavce (emitent, u směnky cizí také trasant) – účastník, bez něhož nemůže vzniknout směnečný vztah, vystavením směnky zakládá směnečný závazek, v případě vystavení směnky vlastní je hlavním směnečným dlužníkem, v případě vystavení směnky cizí je postihovým dlužníkem;

postihový dlužník (nepřímý dlužník) – odpovídá za placení ze směnky, nemůže se této odpovědnosti zprostit ani ji omezit, mimo výstavce cizí směnky jím jsou indosanti a avalisté či intervenient;

⁷ Eliáš, K. a kol.: *Kurs obchodního práva*, 1999, s. 442

⁸ Kovařík, Z.: *Směnka a šek v České republice*, 2001, s. 18

⁹ srov. Eliáš, K. a kol.: *Kurs obchodního práva*, 1999; Kovařík, Z.: *Směnka a šek v České republice*, 2001; Merčanová, J.: *Kapitoly ze směnečného a šekového práva*, 1. vydání, Vysoká škola ekonomická v Praze, 1996

přímý dlužník (prezentát) – účastník primárně zavázaný splnit směnečný závazek, může jím být výstavce vlastní směnky nebo akceptant směnky cizí či jejich avalisté;

indosant – účastník směnečného vztahu, který směnku převedl indosací, má zpravidla postavení směnečného dlužníka, tímto se nestává v případě, že v textu indosamentu řádně vyloučí svoje ručení za placení;

indosace (rubopis) – převod směnky, realizuje se vyhotovením indosamentu na rub směnky nebo její opis a následným předáním směnky indosatáři;

indosatář – ten, kdo nabyl směnku indosací, indosatář je směnečným věřitelem;

avalista – směnečný rukojmí, který se zaručil za směnečného dlužníka; převzetí směnečného rukojemství se uskutečňuje připojením rukojemského prohlášení na směnku;

avalát – směnečný dlužník, za kterého se zaručil směnečný rukojmí (avalista);

remitent – účastník základního směnečného vztahu, je prvním majitelem směnky a prvním směnečným věřitelem, jde o osobu, které nebo na jejíž řad má být placeno;

směnka na řad – směnka, kterou je možno převádět indosací (rubopisem), směnkou na řad je i směnka, která označení „na řad“ neobsahuje, pokud na ní není uvedeno „nikoli na řad“;

směnka na jméno (rektasměnka) – směnka obsahující v základním textu rektadoložku, taková směnka nemůže být převedena indosací (rubopisem);

rektadoložka – doložka začleněná do základního textu směnky nebo indosamentu, v případě jejího začlenění do směnky díky ní není možno směnku indosovat, v případě jejího začlenění do indosamentu neovlivňuje převoditelnost směnky, ale pouze rozsah ručitélského závazku indosanta, který v takovém případě ručí za přijetí a zaplacení směnky pouze svému indosatáři;

směnečník (trasát) – týká se pouze směnky cizí, jeho existence je pro směnku cizí nezbytná, výstavce směnečníkovi adresuje příkaz zaplatit ve prospěch směnečného věřitele;

příjemce (akceptant) – směnečník, který směnku přijme (akceptuje);

intervenient – ten, kdo v případě, kdy směnečník odmítne směnku přijmout nebo proplatit, či odmítne-li ji proplatit přímý směnečný dlužník, dobrovolně vstoupí do směnečného vztahu a směnku tzv. pro čest přijme nebo zaplatí, nepřistupuje ke směnečným závazkům a nerozšiřuje okruh účastníků, pouze jako čestný akceptant či plátce zproští závazku honoráta a všechny jeho následovníky;

honorát (poctěný) – ten, pro jehož čest intervenient směnku přijal nebo zaplatil;

domicilát – účastník směnečně nezávaný, oproti směnečníkovi a intervenientovi se ani nemůže stát směnečně zavázaným, jde o třetí osobu, u které je směnka z vůle výstavce nebo příjemce splatná, směnka se mu prezentuje k placení (domicilátem může být např. banka).

3.5 Funkce směnky

Směnka může plnit dvě funkce, kterými jsou funkce uhrazovací (platební) a funkce zajišťovací. Uhrazovací funkci má směnka tehdy, jestliže je poskytnuta věřiteli přímo jako plnění (jeho pohledávka je zaplacená směnkou), nebo tehdy, když je tomuto věřiteli dána jako platební instrument (aby jeho pohledávka byla zaplacená prostřednictvím směnky). Naproti tomu o zajišťovací funkci směnky jde tehdy, když je věřiteli poskytnuta jako prostředek zajištění. Taková směnka má tedy být využita, pouze pokud původní pohledávka nebude řádně a včas splněna. Na základě těchto funkcí rozeznáváme tedy směnku uhrazovací nebo-li platební a směnku zajišťovací. Nejedná se však o rozdělení směnek ve smyslu ZSŠ, neboť ten pojem směnka zajišťovací či směnka uhrazovací neobsahuje.

Má-li směnka plnit uhrazovací funkci, musí věřitel při uplatnění pohledávky respektovat prioritu směnečné pohledávky, což znamená, že pohledávka vtělená do uhrazovací směnky musí být uplatněna dříve než příčinná pohledávka.

Je-li směnka vystavena, převedena nebo zastavena za účelem zajištění pohledávky, má při plnění prioritu dluh vyplývající z příčinného závazkového vztahu, což znamená, že pohledávka ze zajišťovací směnky může být řádně uplatněna až poté, co zajištěná pohledávka nebyla řádně a včas uspokojena.¹⁰

¹⁰ Chalupa, R.: *Zajišťovací směnka*, 2009, s. 33, 34

Jestliže věřitel nabývá zajišťovací směnku, předpokládá, že ji při splatnosti nebude muset použít, ale že mu bude dříve dle splatnosti uhrazena pohledávka, která byla smenkou zajištěna. Prostřednictvím zajišťovací směnky je možné urychlit a usnadnit případné vymáhání pohledávky.

V současné době v České republice převládá využívání institutu směnky v obchodních vztazích jako směnky zajišťovací. Platební směnky jsou sice také využívány, ovšem v daleko menší míře.

- **Judikatura k zajišťovací směnce – čl. I. § 17 ZSŠ** (*Kdo je žalován ze směnky, nemůže činit majiteli námitky, které se zakládají na jeho vlastních vztazích k výstavci nebo k dřívějším majitelům, ledaže majitel při nabývání směnky jednal vědomě na škodu dlužníka.*):

„Tzv. zajišťovací směnka není zajišťovacím závazkem, je jen prostředkem zajištění. Proto existence závazků ze směnky není závislá na existenci zajištěné pohledávky. Dlužník ze směnky může se jen bránit kauzální námitkou, že zajištěná pohledávka zanikla a tím zanikl i důvod směnky.“ (Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 12 .5. 1998, sp. zn. 5 Cmo 14/97)¹¹

3.6 Směnečný závazek

Předpokladem pro vznik směnečného závazku je vyhotovení směnky v listinné podobě, podpis zavázané osoby na směnce, aktivní směnečná způsobilost směnečného věřitele, pasivní směnečná způsobilost směnečného dlužníka a řádné nabytí směnky oprávněnou osobou. Aktivní způsobilostí je míněna schopnost být nositelem práv a povinností ze směnky, tj. *způsobilost stát se oprávněným ze směnky*.¹² Pasivní směnečnou způsobilostí pak je míněna *způsobilost směnečně se zavazovat*.¹³

Tedy vystavením platné směnky a jejím předáním remitentovi vzniká směnečný závazek, jestliže směnku remitent přijme. Směnka je platná, pokud jsou naplněny zákonné požadavky na její formu a obsah. Platnost také předpokládá směnečnou způsobilost výstavce a remitenta.

¹¹ Kovařík, Z.: *Přehled směnečné judikatury*, 2001, s. 44

¹² Eliáš, K. a kol.: *Kurs obchodního práva*, 1999, s. 442

¹³ Eliáš, K. a kol.: *Kurs obchodního práva*, 1999, s. 442

Směnka musí vždy být vystavena v písemné formě, není však nutné, aby byla vyplněna na předtištěném formuláři (*Přílohy 1, 2*), přestože se takové formuláře v praxi velice často používají. Není dokonce ani nutné, aby směnka byla napsána na papíře. Právě na základě ustálené listinné podoby je zohledňován i líc a rub směnky. Různé údaje na směnce jsou vyznačovány na její různou stranu. Na líc je vypisován vlastní směnečný závazek, na rubu jsou pak vyznačována indosační prohlášení. Směnka může mít ještě tzv. přívěsek, kam se zapisují některé doložky a prohlášení.

- **Judikatura k přívěsku ke směnce – čl. I. § 13 odst. 1 ZSŠ** (*Indosament nutno napsat na směnku nebo na list s ní spojený (přívěsek). Musí ji podepsat indosant (kdo směnku rubopisem převádí)*):

„Přívěskem ke směnce podle čl. I. § 13 odst. 1 ZSŠ není část směnečné listiny jen graficky oddělená. Přívěsek je původně samostatný list papíru, dodatečně k dřívější směnečné listině pevně připojený. Jde o dvě nejprve samostatné, ohraničené hmoty, následně pevně spojené, nikoliv jen přiřazené. (Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 3. 1996, sp. zn. 5 Cmo 385/95)¹⁴

V praxi má vznik směnky vždy určitý důvod, i když tento důvod pro existenci směnečného vztahu vůbec není nutný. Směnky se tak při svém vzniku většinou vážou k určitému příčinnému (kauzálnímu) vztahu. Vznikem směnky se však zakládá zcela samostatný závazkový vztah. *Směnečné závazky mají abstraktní povahu, tzn. právní důvod vzniku závazku je irelevantní a nepřezkoumává se.*¹⁵

3.7 Druhy směnky

V praxi týkající se směnek je možné setkat se s nejrůznějšími pojmenováními směnek, jako např. směnka uhrazovací, zajišťovací, zastřená, indosovaná, na vlastní řad apod. Ve skutečnosti však ZSŠ rozeznává pouze dva druhy směnek, a to směnku cizí a směnku vlastní. Každá z výše zmiňovaných směnek je proto vždy buď směnkou cizí, nebo směnkou vlastní. Tyto dva druhy směnek jsou také odlišeny různými právy. Každá z nich plní svou určitou funkci, každou je vhodné využít při různých podmínkách. Jak směnka cizí, tak i směnka vlastní však v současné době mají své místo.

¹⁴ Kovařík, Z.: *Přehled směnečné judikatury*, 2001, s. 18

¹⁵ Eliáš, K. a kol.: *Kurs obchodního práva*, 1999, s. 441

3.7.1 Směnka cizí

Směnkou cizí, neboli tratou, výstavce dává bezpodmínečný příkaz zaplatit určitou peněžní sumu, přičemž tento příkaz je adresovaný směnečníkovi. Směnečník má řádnému majiteli směnky sumu na ní uvedenou zaplatit při splatnosti a na určeném místě. Z toho vyplývá, že směnečný vztah u směnky cizí je vztahem trojstranným.

Směnka cizí byla vždy v obchodních vztazích obvyklejší. To vyplývá již z toho, že původně v minulosti byla využívána jako prostředek k transportu peněz. Pro obchodníky bylo tehdy velice výhodné nemuset cestovat s hotovými penězi, případně s drahými kovy. Tuto možnost jim právě cizí směnka jako příkaz zaplatit dávala. I v současné době můžeme určitou výhodu cizí směnky spatřit, a to zejména v tom, že je vlastně zjednodušením platebních vztahů mezi třemi osobami. Výstavce směnky cizí je v pozici dlužníka vůči osobě, které směnku vydává, naproti tomu je věřitelem směnečníka, kterému přikazuje zaplatit. Platební vztah mezi těmito třemi osobami je tedy zjednodušen na platební vztah mezi směnečníkem a majitelem směnky.¹⁶ *Výstavce sám tedy není přímým dlužníkem.*¹⁷

3.7.2 Směnka vlastní

Směnkou vlastní se její výstavce sám zavazuje určitou peněžní sumu zaplatit řádnému majiteli směnky, a to při splatnosti směnky, na určeném místě. Směnečný vztah, týkající se směnky vlastní, tak musí zahrnovat minimálně dvě osoby.

3.7.3 Blankosměnka

V případě, že směnka obsahuje „bílá místa“, která teprve mají být vyplněna, a nemá tak tedy všechny náležitosti směnky, hovoříme o blankosměnce. Ve skutečnosti se nejedná o směnku ve smyslu ZSŠ, neboť neobsahuje veškeré požadované náležitosti. Jde o listinu, která je záměrně vystavena bez všech náležitostí. *Ten, kdo ji vystavil, udělí jejímu nabyvateli tzv. směnečné vyplňovací právo, jehož využitím se blankosměnka změní v cenný papír.*¹⁸

¹⁶ Kovařík, Z.: *Směnka a šek v České republice*, 2001, s. 56, 57

¹⁷ Kovařík, Z.: *Směnka a šek v České republice*, 2001, s. 56

¹⁸ Eliáš, K. a kol.: *Kurs obchodního práva*, 1999, s. 441

- **Judikatura k nesprávně vyplněné blankosměnce – čl. I. § 10 ZSŠ** (*Nebyla-li směнка, která byla při vydání neúplná, vyplněna tak, jak bylo ujednáno, nemůže se namítat majiteli směнки, že tato ujednání nebyla dodržena, ledaže by majitel nabyt směнки ve zlé víře anebo se při nabývání směнки provinil hrubou nedbalostí*):

„Vyplní-li majitel směнку, která byla vydána jako neúplná (blankosměnku), odlišně od ujednání o jejím vyplnění, není z tohoto důvodu směnka neplatná. Nesprávné vyplnění jen zakládá námitku dlužníka ve smyslu čl. I. § 10 ZSŠ.“ (**Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 10. 1998, sp. zn. 5 Cmo 125/98**)¹⁹

3.7.4 Další členění směnek

Podle splatnosti směнки rozeznáváme směнки fixní, vistasměнки, lhůtní vistasměнки a datosměнки. Splatnost směнки je upravena v čl. I. § 33 ZSŠ.

Fixní směnkou je taková směnka, jejíž splatnost je stanovena konkrétním dnem, který musí být jednoznačně určen, přičemž není podmínkou, že by tam muselo být uvedeno konkrétní datum, např. 1. 10. 2009. Konkrétní den může být uveden i jiným způsobem, a to buď názvem jednodenního svátku (Velikonoční pondělí 2010), počátkem, půlí nebo koncem určitého měsíce (první, patnáctý či poslední den měsíce), nebo názvem dne v týdnu s upřesňujícím údajem (první úterý v měsíci dubnu 2010).

O vistasměnce, nebo-li směnce na viděnou, hovoříme v případě, že směnka je splatná při předložení. Dlužník z takové směнки musí být stále připraven k jejímu placení v platebním místě. Zákon uvádí, že vistasměnka musí být předložena k placení do jednoho roku od data vystavení. Tato lhůta ale může být výstavcem buď zkrácena, nebo jím také může být určena lhůta delší.

S vistasměnkou jako takovou souvisí lhůtní vistasměnka. Tato směnka musí být věžitelem dlužníkovi nejdříve předložena a ten je povinen do určité lhůty po tzv. viděné (tj. po předložení směнки) zaplatit. Lhůtní vistasměnka může být vyjádřena např. slovy: „Za tuto směnku zaplatím čtyři dny po viděné...“

Datosměnka je směnka, která je splatná v určité lhůtě po vystavení. Určitý čas, resp. lhůta je na směnce konkrétně stanovena, a to např. slovy: „Za tuto směnku zaplatím deset dní po vystavení...“

¹⁹ Kovařík, Z.: *Přehled směnečné judikatury*, 2001, s. 23

3.8 Náležitosti směnky

Náležitosti směnky jsou taxativně vyjmenovány v ZSŠ. U směnky cizí jsou upraveny v čl. I. § 1 ZSŠ a u směnky vlastní v čl. I. § 75 ZSŠ.

3.8.1 Podstatné náležitosti směnky

Obecně musí jakákoli směnka, ať už vlastní nebo cizí, obsahovat tyto podstatné náležitosti:

- označení, že jde o směnku, pojaté do vlastního textu listiny a vyjádřené v jazyce, v němž je tato listina sepsána,
- bezpodmínečný příkaz zaplatit určitou peněžní sumu,
- datum vystavení směnky,
- jméno toho, komu nebo na jehož řád má být placeno,
- podpis výstavce,
- údaj o splatnosti směnky,
- údaj o místě, kde má být placeno,
- údaj o místě vystavení směnky.

Směnka cizí pak musí navíc obsahovat i jméno toho, kdo má platit (směnečníka). Směnečníkem může být někdy i sám výstavec. V takovém případě hovoříme o tzv. zastřené směnce vlastní.

Údaje o splatnosti, o místě, kde má být placeno, a o místě vystavení směnky jsou sice zařazeny mezi nezbytné náležitosti směnky, ale je možné je nahradit tzv. fikcí, pokud by na směnce uvedeny nebyly. U ostatních nezbytných náležitostí je jakákoli fikce nemožná a jejich neuvedení na směnce má za následek neplatnost směnky.

- **Judikatura ke směnce vlastní a místu placení - čl. I. § 76 odst. 3 a 4 ZSŠ** (*Není-li zvláštního údaje, platí, že místo vystavení směnky je místem platebním a zároveň místem výstavcova bydliště; Není-li ve vlastní směnce udáno místo vystavení, platí, že byla vystavena v místě, uvedeném u jména výstavce*):

„Na směnce vlastní, která neuvádí místo placení výslovně, ani prostřednictvím domicilu, postačí k určení tzv. zákonného platebního místa, je-li alespoň u podpisu

výstavce uveden určitý místní údaj. Směnka je pak splatná v tomto místě podle čl. I. § 76 odst. 3 a 4 ZSŠ.“ (*Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 6. 3. 1995, sp. zn. 5 Cmo 532/94*)²⁰

3.8.2 Nepodstatné náležitosti směnky

Nepodstatné náležitosti směnky mají vždy svůj účel, přesto nemají vliv na platnost směnky. Jsou jimi zejména různé doložky a prohlášení. Mezi nejčastěji užívané doložky patří např. rektadoložka, měnová doložka, prezentační doložka, protestační doložka nebo údaj o podpůrné adrese. Pokud jde o směnečná prohlášení, jedná se např. o akcept, indosament, aval.

3.8.2.1 Indosament

Indosament je upraven v čl. I. § 11 – 20 ZSŠ. Směnka je ze zákona cenným papírem na řad, nemusí tedy doložku „na řad“ přímo obsahovat. Práva ze směnky tak mohou být převedena na jinou osobu tzv. indosamentem, nebo-li rubopisem a následným předáním směnky. Indosament je umístěn zpravidla na rubu směnky, může být i na přívěsku. Majitel směnky (indosant) jím převádí veškerá práva ze směnky na nového majitele (indosatáře). Indosament má formu doložky, která musí být napsána tak, aby vyznačovala převod práva (např. „Zaplaťte za mne X.Y.“ nebo „...za mne na řad X.Y.“). Jestliže by v indosamentu chybělo jméno indosatáře, hovoříme o blankoindosamentu. Práva ze směnky jsou tak převedena pouhým předáním.

Indosamentů na směnce může být i více, musí na sebe však navazovat, musí tvořit nepřetržitou řadu. Indosatář, který je uveden v posledním indosamentu, je považován za majitele směnky. Kromě převodního a legitimačního účinku má indosament ještě také účinek záruční. Každý indosant ručí za přijetí a zaplacení směnky pozdějším indosatářům, stává se tak nepřímým dlužníkem.

3.8.2.2 Rektadoložka

Rektadoložka je jednou z nejčastěji používaných doložek, proto také již byla zmíněna výše při seznámení se základními pojmy směnečného práva. Úzce souvisí s indosamentem, dotýká se jí čl. I. § 11 odst. 2 ZSŠ (*Pojal-li výstavce do směnky slova*

²⁰ Kovařík, Z.: *Přehled směnečné judikatury*, 2001, s. 7

„nikoli na řad“ nebo jinou doložku stejného významu, lze převést směnku jen ve formě a s účinky obyčejného postupu (cesse).) Rektadoložka vyznačená na směnce tedy znemožňuje její indosaci, tj. znemožňuje převod směnečného práva z takové směnky. I přes rektadoložku může být směnka převedena, ale pouze ve formě cese. Cesi se rozumí postoupení pohledávky na základě smlouvy.

To vše se týká rektadoložky, která je začleněna do základního textu směnky. Rektadoložka však může být také začleněna do indosamentu (hovoříme pak o rektaindosamentu). Pokud tomu tak je, není nijak ovlivněna převoditelnost směnky, je možné ji dále indosovat, ale je ovlivněn rozsah ručitélského závazku indosanta. Ten v takovém případě ručí za přijetí a zaplacení směnky pouze svému indosatři.

- **Judikatura k právním důsledkům směnečné doložky „nikoli na řad“ – čl. I. § 11 odst. 2 ZSŠ** (*Pojal-li výstavce do směnky slova „nikoli na řad“ nebo jinou doložku stejného významu, lze převést směnku jen ve formě a s účinky obyčejného postupu (cesse).*):

„Doložka „nikoliv na jeho řad“ nebo doložka podobného významu, kterou výstavce pojal do směnky, je rektadoložkou zakazující převádět směnku prostřednictvím indosamentu, což ovšem neznemožňuje převod takové směnky. Směnka s uvedenou doložkou si nadále zachovává svůj oběžný charakter, realizovatelný však pouze občanskoprávními a nikoliv směnečnými instrumenty. V žádném případě však existence uvedené doložky ve směnce nemá bez dalšího za následek neplatnost této směnky.“ (**Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 1. 1999, sp. zn. 9 Cmo 431/98**)²¹

3.8.2.3 Akcept

V případě cizí směnky, jejíž podstatnou část tvoří příkaz, kterým výstavce přikazuje směnečníkovi, aby zaplatil směnečnou sumu, je nutné, aby se směnečník svým podpisem na směnce zavázal k zaplacení této sumy. Jinak by mu ani směnečný závazek nevznikl. Takovému zavázání se podpisem na směnce říkáme akcept nebo také přijetí směnky. Směnečník se jím stává akceptantem nebo-li příjemcem a je pak přímým dlužníkem. Pro vyznačení akceptu postačí podpis směnečníka na líci směnky. V případech, kdy jde o směnku s prezentační doložkou či s jinou zvláštní doložkou, je

²¹ Kovařík, Z.: *Přehled směnečné judikatury*, 2001, s. 26

nutné k akceptu připojit i datum. K akceptaci směnky směnečníkovi směnku předkládá ten, kdo ji má v držení, nemusí jít o majitele. Podle čl. I § 22 a násl. ZSŠ musí být směnka předložena ve lhůtě určené zákonem nebo emitentem. Takové předložení směnky k akceptaci nazýváme prezentací směnky. Směnečník může směnku akceptovat jen částečně, ale pouze pokud jde o směnečnou sumu (např. doložkou „přijato pouze do částky...“). Jakékoli jiné výhrady znamenají odepření přijetí směnky. V případě odepření přijetí směnky může majitel směnky učinit protest pro nepřijetí.

U vlastní směnky se akcept nevyužívá, neboť k placení je zavázán výstavce.

- **Judikatura k platnosti směnky z hlediska údaje směnečníka – čl. I. § 1 bod 3. ZSŠ** (*Cizí směnka obsahuje jméno toho, kdo má platit (směnečníka).*):

„Je-li součástí směnečné listiny označení směnečníka, jde o platnou cizí směnku bez ohledu na to, zda bude nebo nebude později platně akceptována.“ (Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 6. 1995, sp. zn. 5 Cmo 531/95)²²

3.8.2.4 Prezentační doložka

Výstavce cizí směnky (emitent) může na směnku uvést určitou lhůtu, ve které má dojít k předložení směnky k akceptaci. Hovoříme pak o tzv. prezentační doložce.

3.8.2.5 Protestační doložka

Výstavce, případně též indosant či avalista mohou směnečného věřitele zprostit povinnosti učinit protest pro nepřijetí směnky nebo pro neplacení. V takovém případě je na směnce uvedena protestační doložka slovy „bez protestu“.

3.8.2.6 Aval

Dle čl. I. § 30 ZSŠ je možné, aby za zaplacení směnky bylo ručeno směnečným rukojemstvím, tzv. avalem. Avalistou (směnečným rukojmím) může být jak třetí osoba, tak i osoba, která již na směnce je uvedena a nějakým způsobem směnečně zavázána (např. předchozí indosant). Avalista je zavázán stejně jako ten, za koho se zavázal, tj. avalát.

²² Kovařík, Z.: *Přehled směnečné judikatury*, 2001, s. 5

▪ **Judikatura k neplatnému směnečnému rukojemství – čl. I. § 31 ZSŠ**

1) *Rukojemské prohlášení se píše na směnku nebo přívěsek. 2) Rukojemství se vyjadřuje slovy „jako ruhojmí“ nebo jinou doložkou stejného významu; ruhojmí je podepíše. 3) O pouhém podpisu ruhojmího na líci směnky platí, že zakládá směnečné rukojemství, nejde-li o podpis směnečníka nebo výstavce. 4) V prohlášení je třeba udat, za koho se přejímá. Není-li to udáno, platí, že se přejímá za výstavce.);*

„Je-li na směnce vlastní v rukojemském prohlášení udáno, že se přejímá za akceptanta (příjemce), pak je toto prohlášení neplatné a rukojemský závazek nevznikl.“ (Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 5. 2000, sp. zn. 9 Cmo 758/99)^{23, 24}

3.8.3 Placení směnky

Zaplacením směnky směnečným dlužníkem dochází k zániku směnečného závazku. *Narozdíl od závazků, které se řídí obecnými majetkoprávními předpisy (obč. zák., obch. zák.), není směnečný dlužník povinen plnit svůj závazek z vlastní iniciativy, ale jen v případě, že je mu směnka předložena k placení.²⁵* Placení směnky je upraveno v čl. I. § 38 – 42 ZSŠ. Podle těchto ustanovení musí majitel směnku splatnou v určitý den nebo v určitý čas po datu vystavení nebo po viděné předložit k placení právě v den platební nebo v jeden ze dvou následujících pracovních dní, a to v místě placení. Tomu se říká prezentace směnky. Směnečný dlužník v takovém případě je povinen zaplatit směnečnou sumu v den splatnosti majiteli směnky. Není-li směnka k placení ve lhůtě předložena, může každý dlužník složit směnečný peníz u příslušného soudu na náklady a nebezpečí majitele. Nemá povinnost tak učinit, má však právo.

Při placení směnky, jež mu byla předložena k placení, je dlužník povinen zkontrolovat, zda ten, kdo mu směnku předkládá je oprávněným majitelem takové směnky. Oprávněnosti musí svědčit nepřetržitá řada indosamentů. Není však povinen zkoumat, zda podpisy indosantů na směnce jsou pravé.

²³ Kovařík, Z.: *Přehled směnečné judikatury*, 2001, s. 29

²⁴ Z odůvodnění tohoto rozhodnutí: „Směnka vlastní akceptanta nemá, jedná se tedy o smysl postrádající doložku, rukojemství bylo převzato za neexistující osobu.“

²⁵ Kopáček, L.: *SMĚNKY a směnečné právo (směnečný zákon s komentářem a úvodem do směnečného práva)*, 1992, s. 67

Při placení řádně prezentované směnky může směnečník žádat, aby mu byla vydána směnka, která byla opatřena potvrzením majitele o placení, aby nemohlo dojít k dalšímu převedení již zaplacené směnky. Stejně tak může směnečník požadovat, aby na směnce bylo vyznačeno pouze částečné placení a aby mu o tomto plnění bylo vydáno potvrzení. Majitel směnky nesmí částečné placení odmítnout.

Pokud směnka zní na měnu, která není v oběhu v platebním místě, může směnečná suma být zaplacená v tuzemské měně podle hodnoty, kterou má v den splatnosti. Pokud by však dlužník byl v prodlení s placením, může majitel volit, zda směnečná suma bude placena v tuzemské měně podle kurzu v den splatnosti nebo podle kurzu v den platební.

3.8.4 Směnečný postih

Směnka je vždy předkládána k placení nejdříve přímému dlužníku. V případě vlastní směnky je přímým dlužníkem výstavce nebo-li emitent směnky. V případě směnky cizí je to akceptant, který směnku přijal. Když přímý dlužník uhradí majiteli směnečnou sumu, dochází k zániku jeho závazku ze směnky, stejně jako k zániku závazku nepřímých dlužníků na směnce uvedených.

Mohou však nastat případy, kdy přímý dlužník svému závazku nedostojí a neuhradí směnečnou sumu či ji uhradí jen částečně. V takovém případě má majitel právo směnečného postihu vůči ostatním nepřímým dlužníkům. Dle ustanovení čl. I. § 43 odst. 1 ZSŠ jsou nepřímými dlužníky zejména indosanti, výstavci a jiné osoby směnečně zavázané. Ti všichni jsou společně a nerozdílně ze směnky zavázáni. Majitel směnky může po komkoli z nich žádat směnečnou sumu. Pro možnost vykonání postihu vůči nepřímým dlužníkům je však nutné, aby nesplnění povinnosti zaplatit směnečnou sumu bylo osvědčeno tzv. protestem. Výjimkou je situace, kdy směnka obsahuje protestační doložku. V ustanovení čl. I. § 43 odst. 2 ZSŠ jsou pak vyjmenovány i případy, kdy je možné vykonat postih vůči nepřímým dlužníkům ještě před splatností směnky. Takové právo má majitel např. tehdy, bylo-li přijetí směnky zcela nebo částečně odepřeno; byla-li nařízena exekuce na majetek směnečníka; byla-li nařízena exekuce na majetek výstavce směnky, který zakázal její předložení k přijetí.

3.8.4.1 Postih v prvním stupni a postihy v dalších stupních

Majitel směnky má jiná postihová práva, než které má ten, kdo směnku postihem vyplatil. Dle čl. I. § 48 odst. 1 ZSŠ může majitel směnky postihem žádat

- směnečný peníz, pokud nebyla směnka přijata nebo zaplacená, s úroky byly-li ujednány;
- šestiprocentní úroky ode dne splatnosti;
- útraty protestu a podaných zpráv, jakož i ostatní útraty;
- odměnu ve výši jedné třetiny procenta směnečného peníze nebo v nižší dohodnuté výši.

Oproti tomu podle čl. I. § 49 ZSŠ může ten, kdo směnku vyplatí, na svých předchůdcích vymáhat

- celou částku, kterou zaplatil;
- šestiprocentní úroky z této částky ode dne, kdy zaplatil;
- své útraty;
- odměnu, která se počítá podle čl. I. § 48 odst. 1 č. 4 ZSŠ.

3.8.5 Směnečný protest

Výše již byl zmíněn protest pro nepřijetí směnky. Ten je spolu s protestem pro neplacení nejčastěji využívaným druhem protestu. Kromě nich ale existují další druhy protestů, např. protest „na stěnu“ (když dlužník není v den splatnosti majitelem směnky zastižen ve svém bytě či provozovně) nebo protest „do větru“ (když nebylo možno vypátrat směnečného dlužníka v místě splatnosti směnky).²⁶

Směnečným protestem se rozumí veřejná listina, kterou je osvědčeno provedení určitého úkonu, např. odepření placení směnečné sumy. Tato veřejná listina je důkazem, že uvedená skutečnost nenastala. Jedná se vlastně o písemné osvědčení protestního orgánu, které nemůže být nahrazeno žádným jiným důkazním prostředkem. Přesné náležitosti protestní listiny uvádí čl. I. § 80 ZSŠ.

²⁶ Kopáč, L.: *SMĚNKY a směnečné právo (směnečný zákon s komentářem a úvodem do směnečného práva)*, 1992, s. 16

Ustanovení čl. I. § 44 ZSŠ určuje lhůty pro protest. Protest pro nepřijetí směnky musí být učiněn ve lhůtách pro předložení k přijetí, byla-li směnka předložena v poslední den lhůty, lze učinit protest ještě v následující den. Protest pro neplacení musí být učiněn, jde-li o směnku splatnou v určitý den nebo v určitý čas po datu vystavení nebo viděné v některých ze dvou pracovních dnů následujících pro dni splatnosti. Při směnce na viděnou musí být učiněn protest pro neplacení ve stejných lhůtách, které jsou stanoveny k protestu pro nepřijetí.

Účastníci protestu jsou protestant, protestát a protestní orgán. Protestantem se rozumí ten, kdo o protest požádal. Naproti tomu protestátem ten, vůči komu je protest činěn. Protestním orgánem mohou ze zákona být buď soudy, notáři nebo obce. V zákoně se konkrétně ještě hovoří o národních výborech namísto obcí, avšak zákonem o obcích č. 367/1990 Sb. byla působnost národních výborů převedena právě na obce. Praxe je však taková, že pokud už vůbec dojde na nutnost sepsání protestní listiny, neděje se tak nikdy na některém z obecních úřadů, ale zpravidla u notářů, případně u soudů. Mnohdy by asi zaměstnanci těchto obecních úřadů ani nevěděli, že jsou povinni protestní listinu sepsat, natož aby znali její náležitosti.

V případě, že protest nebude učiněn v zákonem stanovených lhůtách, ztrácí majitel svá práva proti indosantům, výstavci a všem ostatním osobám směnečně zavázaným vyjma příjemce.²⁷

3.9 Promlčení směnečných práv

Směnečné nároky proti příjemci se promlčují ve třech letech ode dne splatnosti směnky. Nároky majitele proti indosantům a proti výstavci se promlčují v jednom roce od data protestu včas učiněného nebo při doložce „bez útrat“ v jednom roce ode dne splatnosti směnky. Nároky indosantů proti jiným indosantům a proti výstavci se promlčují v šesti měsících ode dne, kdy indosant směnku vyplatil, nebo kdy byl nárok proti němu soudně uplatněn.²⁸

²⁷ čl. I. § 53 odst. 1 ZSŠ

²⁸ čl. I. § 70 ZSŠ

3.10 Směnky v soudním řízení

3.10.1 Umoření

Směnkou se její majitel musí legitimovat při uplatnění svých práv. Na listinnou podobu směnky je směnečný závazek úzce vázán. Bez předložení směnky v listinné podobě se nelze domáhat práv ze směnky. Navíc musí vždy jít o prvopis směnky, aby tato práva mohla být vymáhána.

Existuje však možnost právo ze zničené nebo ztracené listiny, zde konkrétně směnky, převést na listinu jinou, což nazýváme umořením. Možnost umoření směnek dává ustanovení čl. I. § 90 ZSŠ. Stát se tak může podle obecného předpisu pro postup soudu a účastníků v občanském soudním řízení, podle zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále také OSŘ). Konkrétně je umoření upraveno § 185i – 185s OSŘ.

Směnku, která se ztratila nebo byla zničena, lze prohlásit za umořenou. Návrh na umoření směnky může podat každý, kdo má na jejím umoření právní zájem. V takovém návrhu je třeba uvést skutečnosti, z nichž vyplývá, že ze směnky lze uplatnit nějaké právo. Je třeba k němu připojit opis směnky, která má být umořena, nebo označit takovou směnku, jejího výstavce, případně i jiné osoby podle ní zavázané. Samozřejmě je nutné uvést i údaj o směnečné sumě a případně specifikovat i další údaje, které se směnky týkají. O návrhu na umoření rozhoduje věcně a místně příslušný soud.

Soud musí pečlivě zvážit, zda skutečnosti v návrhu uvedené a předložené důkazy svědčí tomu, že směnka byla skutečně ztracena či zničena. Pokud zjistí, že tomu tak není, vydá rozhodnutí, v umořovacím řízení je to vždy usnesení, o zamítnutí návrhu. V případě, že soud zhodnotí, že tvrzené skutečnosti a předložené důkazy nasvědčují pro dřívější existenci směnky a její ztracení či zničení, vydá usnesení obsahující výzvu, aby se ten, kdo má směnku u sebe, přihlásil do dvou měsíců od vydání usnesení u soudu, který usnesení vydal, a podle možností předložil listinu, nebo aby proti návrhu podal námitky. Současně zakáže, aby podle umořované listiny, resp. směnky bylo placeno.

Soud přezkoumá přihlášku toho, kdo má směnku, a zjistí jeho námitky. Zjistí-li, že směnka není ztracena nebo zničena, zamítne návrh na její umoření. Pokud se ve stanovené lhůtě nikdo nepřihlásí a nepodá námitky, prohlásí soud k dalšímu návrhu

směnku za umořenou. Pokud takový další návrh není podán do jednoho měsíce po uplynutí lhůty pro přihlášení toho, kdo má směnku v držení, soud řízení zastaví.

Usnesení o umoření směnky nahrazuje umořenou směnku, dokud ten, kdo je podle listiny zavázán, nevydá za ni oprávněnému směnku náhradní.

3.10.2 Vymáhání práv ze směnek

Spory ze směnek rozhoduje na základě podané žaloby věcně a místně příslušný soud. Věcně příslušný je vždy soud krajský. Místně příslušný je podle § 84 a násl. OSŘ soud, v jehož obvodu má žalovaný bydliště, resp. podnikatel místo podnikání či právnická osoba své sídlo, a podle dle § 87 odst. 1 písm. e) OSŘ také soud, v jehož obvodu je platební místo směnky.

Žaloba musí obsahovat obecné náležitosti, které jsou dány ustanovením § 42 odst. 4 OSŘ, dále také dle § 79 odst. 1 OSŘ jméno, příjmení, bydliště účastníků, případně rodná čísla účastníků, u právnických osob obchodní název a sídlo, u obchodních sporů i IČ právnické či fyzické osoby, která je podnikatelem, popřípadě další údaje potřebné k identifikaci účastníků řízení. Je třeba v žalobě vylíčit všechny rozhodující skutečnosti, tedy návrh odůvodnit. Rovněž musí být označeny důkazní prostředky a připojeny listinné důkazy, kterých se žalobce dovolává. V žalobě nesmí chybět návrh na rozhodnutí.

U sporů ze směnek je zpravidla dávána žaloba s návrhem na vydání směnečného platebního rozkazu. V takovém případě může soud vést zkrácené rozkazní řízení a v případě, že žalobě vyhoví, rozhodnout směnečným platebním rozkazem.

Směnečným platebním rozkazem soud ukládá žalovanému zaplatit žalovanou částku i náklady řízení, a to ve lhůtě 3 dnů od doručení takového rozhodnutí. Případně je možné podat proti směnečnému platebním rozkazu ve stejné lhůtě námitky, tzn. uvést důvody, pro které žalovaný odmítá zaplatit. K později vzneseným dalším námitkám v průběhu řízení nesmí soud již přihlížet (zásada koncentrace). Dodatečně mohou být doplněny pouze důkazy, které prokazují oprávněnost původních námitek.²⁹ To všechno jsou výhody zkráceného směnečného řízení oproti běžnému řízení, kdy je vydáván běžný platební rozkaz. Ovšem jde o výhody pro směnečného věřitele, nikoli dlužníka. V případě běžného platebního rozkazu je možné podat proti němu odpor, a to ve lhůtě

²⁹ Marčanová, J.: *Kapitoly ze směnečného a šekového práva*, 1996, s. 190

15 dní od jeho doručení. Tím se celý platební rozkaz zruší a soud následně nařídí ve věci jednání. Takové účinky má i samotný odpor, který nemusí být odůvodněn.

Právní moci nabývá směnečný platební rozkaz v případě, že ve stanovené lhůtě nejsou podány námitky, případně byly-li podané námitky vzaty zpět. Včas podanými námitkami se směnečný platební rozkaz neruší, ale dochází k dalšímu projednání soudem, kdy je již rozhodováno rozsudkem. Rozsudkem může soud původní směnečný platební rozkaz ponechat v platnosti, zrušit, případně částečně zrušit. Odvolání proti rozsudku je možné pouze do výroku o nákladech řízení. Vykonatelný směnečný platební rozkaz je exekucním titulem, tj. listinou s předepsanou formou, která byla vydána oprávněným orgánem a kterou je uložena povinnost v určité době něco plnit. Na základě takového exekucního titulu je možné domáhat se svých práv prostřednictvím exekuce na majetek povinného.

3.11 Směnky v účetnictví

Z hlediska účetnictví je směnka obecně řazena do finančního majetku podniku. Je nutné zaměřit se na to, k jakému účelu byla vystavena a jaký záměr byl jejím vystavením sledován. Rozlišujeme tak směnky nakoupené jako cenný papír a směnky vystavené v souvislosti s řešením pohledávko-závazkových vztahů.

Pokud směnka vystupuje u svého držitele jako dluhový cenný papír, jedná se pak o finanční majetek, o kterém je – podle jeho povahy a podle záměru držitele, který jej (směnku) nabyt – účtováno buď v účtové skupině 06 – *Dlouhodobý finanční majetek*, nebo v účtové skupině 25 – *Krátkodobé cenné papíry a krátkodobý finanční majetek*

Protože tato práce je zaměřena na směnku jako instrument využívaný v obchodních vztazích, ponechám stranou směnky nakoupené jako cenný papír a zaměřím se na druhou skupinu směnek, jejichž základem jsou obvykle pohledávky a závazky z obchodního styku. Dostávám se tak opět k členění směnek podle jejich funkce, a to na směnky zajišťovací a směnky uhrazovací.

3.11.1 Účtování směnek

Zajišťovací směnky jsou v účetnictví pouze evidovány na podrozvahových účtech, neúčtují se na účty hlavní knihy. V podrozvahové evidenci se zaznamenává zejména počet směnek, jejich identifikace a jmenovitá hodnota. Pouze v případě, že by

výše směnky byla nějakým způsobem významná, bude uvedena i v příloze k účetní závěrce jako informace o zajištění aktiv společnosti.³⁰

Naproti tomu směnky, které jsou vydávány za účelem úhrady závazku nebo proto, aby jejich prostřednictvím byl závazek placen, tj. směnky uhrazovací, se již účtují na účtech hlavní knihy. U podnikatelského subjektu, který je v roli věřitele, je směnka směnečnou pohledávkou a účtuje se o ní na účtu 312 – *Směnky k inkasu*. Naopak u podnikatelského subjektu, který je v roli dlužníka, je taková směnka směnečným závazkem, o kterém se účtuje na účtu 322 – *Směnky k úhradě*, to v případě krátkodobých směnek, nebo na účtu 472 – *Dlouhodobé směnky k úhradě*, to v případě dlouhodobých směnek.³¹

3.11.2 Oceňování směnek

Směnky zajišťovací zachycované v podrozvahové evidenci jsou oceňovány ve směnečné sumě. V té jsou také případně vykázány v příloze k účetní závěrce.

Směnky, které jsou využívány jako platební prostředek (směnky k inkasu či směnky k úhradě) jsou účtovány při svém vzniku v pořizovací ceně, která v takových případech odpovídá výši závazku, resp. pohledávky, které byly směnkou nahrazeny. K rozvahovému dni se tyto směnky nepřeceňují. V případě směnky k inkasu, kdy směnečná suma se liší od pořizovací ceny, se její hodnota zvyšuje o tzv. alikvotní úrokový výnos (rozdíl mezi směnečnou sumou a pořizovací cenou) na zvláštním analytickém účtu.

3.11.3 Eskont směnek a prodej uhrazovacích směnek

Směnečný věřitel, který eviduje pohledávku ze směnky k inkasu na účtu 312 – *Směnky k inkasu*, může danou směnku postoupit bance ještě před lhůtou její splatnosti, tzv. eskontovat směnku. Banka mu na základě toho poskytne eskontní úvěr.

Eskontovaná směnka je účtována ve prospěch účtu 312 – *Směnky k inkasu* a na vrub účtu 313 – *Pohledávky za eskontované cenné papíry*. Na účtu 313 je účtováno ve výši směnečné hodnoty. Jelikož na účtu 312 – *Směnky k inkasu* je však směnka zpravidla zachycena ve vyšší hodnotě, než je směnečná suma, a na analytickém účtu

³⁰ Ryneš, P.: *Podvojně účetnictví a účetní závěrka 2008*, 2008, s. 144

³¹ Ryneš, P.: *Podvojně účetnictví a účetní závěrka 2008*, 2008, s. 145

k syntetickému účtu 312 je pak evidován ještě alikvotní úrokový výnos, je tento rozdíl ještě účtován ve prospěch výnosů (konkrétně na účet 666 – *Výnosy z finančního majetku*). To za použití účtů časového rozlišení, aby byl výnos skutečně účtován až v období, se kterým věcně a časově souvisí.

Poskytnutý eskontní úvěr je pak účtován zpravidla ve výši směnečné sumy, a to ve prospěch účtu 232 – *Eskontní úvěry* v případě krátkodobého eskontního úvěru nebo ve prospěch účtu 461 – *Bankovní úvěry* v případě dlouhodobého eskontního úvěru. Banka však neposkytuje peněžní prostředky skutečně v této výši, ale směnečnou sumu poníží o tzv. diskont. Diskont je odměnou banky za poskytnutí eskontního úvěru. Rozdíl mezi skutečně poskytnutými peněžními prostředky, které jsou účtovány na vrub účtu 221 – *Bankovní účty*, a směnečnou sumou, tedy diskont, je účtován jako úrok do nákladů, tj. na vrub účtu 562 – *Úroky*, opět případně prostřednictvím účtů časového rozlišení.

Závazek směnečného věřitele vůči bance trvá až do doby, kdy směnečný dlužník splatí bance eskontovanou směnku. Pokud by se tak nestalo, vrátí banka původně eskontovanou směnku zpět směnečnému věřiteli a inkasuje z jeho účtu dlužnou částku. Nutno zmínit, že banka se obrací na hlavního směnečného dlužníka a v případě, že ten směnečnou sumu nezaplatí, vymáhá ihned dluh (poskytnutý eskontní úvěr) po tom, kdo mu směnku postoupil, tj. po tom, komu byl eskontní úvěr poskytnut. Neobrací se na směnečné dlužníky nepřímé.

Postup při účtování prodeje uhrazovací směnky, resp. směnky k inkasu, je podobný jako při účtování o postoupení pohledávky. Účtován bude nejdříve odpis pohledávky, a to souvztažně ve prospěch účtu 312 – *Směnky k inkasu* a na vrub účtu 546 – *Odpis pohledávky*. Příslušný výnos pak bude účtován ve prospěch účtu 646 – *Výnosy z odepsaných pohledávek*.³²

3.11.4 Příklady účtování směnek

Pro lepší názornost je dále v tabulce uveden postup účtování u vybraných jednoduchých účetních případů, které se týkají přijetí směnky, úhrady směnkou a eskontu směnky.

³² Ryneš, P.: *Podvojně účetnictví a účetní závěrka 2008*, 2008, s. 147

Tabulka 1: Pohledávky a závazky hrazené směnkou (účtování bez DPH)

Případ	Účetní doklad	Text - účetní případ	Kč	MD	D
1.	FAV	Vystavena faktura za prodané zboží	30 000,00	311	604
2.	Směnka	Přijata směnka jako úhrada vystavené faktury na zboží, sjednán úrok ve výši 1 200,- Kč	30 000,00	312	311
			1 200,00	312	662
3.	VBÚ	Příjem úhrady směnky v den splatnosti	31 200,00	221	312
4.	FAP	Přijata faktura za nákup zboží	30 000,00	131	321
5.	Směnka	Úhrada přijaté faktury dodavateli směnkou (splatnou do 1 roku), sjednán úrok ve výši 1 200,- Kč	30 000,00	321	322
			1 200,00	562	322
6.	VBÚ	Úhrada směnky dodavateli v den splatnosti	31 200,00	322	221
7.	FAV	Vystavena faktura za poskytnuté služby	180 000,00	311	602
8.	Směnka	Od odběratele přijata směnka k inkasu, sjednán úrok 20 000,- Kč	180 000,00	312	311
			20 000,00	312	662
9.	VÚD	Směnka předána bance k eskontu	200 000,00	313	312

Případ	Účetní doklad	Text - účetní případ	Kč	MD	D
10.	VBÚ, VÚÚ	Banka poskytuje eskontní úvěr (splatný ve stejném účetním období) a sráží si diskont ve výši 22 000,- Kč	178 000,00	221	232
			22 000,00	562	232
11.	VÚD	Avizo banky o zaplacení směnky odběratelem	200 000,00	232	313

Zdroj: Rubáková, V.: *Praktické účetní případy 2008*

Legenda:

FAP – faktura přijatá
FAV – faktura vydaná
VBÚ – výpis z bankovního účtu
VÚD – vnitřní účetní doklad
VÚÚ – výpis z úvěrového účtu

Účty: 131 – Pořízení zboží
221 – Bankovní účty
232 – Eskontní úvěry
311 – Odběratelé
312 – Směnky k inkasu
313 – Pohledávky za eskontované cenné papíry
321 – Dodavatelé
322 – Směnky k úhradě
562 – Úroky (náklad)
602 – Tržby z prodeje služeb
662 – Úroky (výnos)

4 Cíle práce a metodika

4.1 Cíle práce

Cíl 1: Přiblížit problematiku směnek.

Cíl 2: Demonstrovat konkrétní případy využití směnek.

Cíl 3: Poukázat na výhody, nevýhody a rizika využití směnek.

4.2 Metodika

4.2.1 Použitá metoda

Kvalitativní výzkum, kdy primární informace byly získány pomocí nestandardizovaného rozhovoru. Pro rozhovory byly stanoveny určité okruhy otázek (*Příloha 3*). Sekundární informace byly pak získány studiem spisové dokumentace ke konkrétním případům. Všechny získané informace byly následně zpracovány formou popisu procesů, okolností, vztahů, situací.

4.2.2 Charakter zkoumaného souboru

Respondenty byly 4 podnikatelské subjekty, a to fyzické osoby i právnické osoby. Všechny tyto subjekty v minulosti nejméně jednou využily institut směnky ve svých obchodních vztazích. Kritériem pro jejich výběr bylo, aby jejich zkušenost s využitím institutu směnky zahrnovala i vymáhání dlužné částky ze směnky. Rozhovory byly vedeny během roku 2009 a týkaly se případů, které již byly řešeny v minulosti a dospěly do určité fáze, která byla nutná pro demonstrování v této práci. Společným rysem všech subjektů také bylo využití směnky jako směnky zajišťovací.

5 Výsledky výzkumu

5.1 Konkrétní případy užití směnky a vymáhání směnečné sumy

Na konkrétních případech je v následující části této práce demonstrováno užití institutu směnky. Rovněž je uveden způsob vymáhání směnečné sumy a výsledek takového vymáhání. V přílohové části jsou pak vyobrazeny konkrétní směnky týkající se níže uvedených případů. Jak již bylo zmíněno v úvodu, osobní, resp. firemní údaje a údaje o konkrétních místech jsou z pochopitelných důvodů záměrně nečitelné. Červeně jsou označena (zakryta) místa, kde tyto údaje ve směnkách byly uvedeny. Pokud někde je cokoli na těchto kopiích směnek nevyplněno, skutečně to tam nebylo ani původně. V případě Přílohy 8 je použita ještě barva modrá, kterou jsou označeny (zakryty) údaje, které byly do předmětné blankosměnky doplněny. Po dohodě s respondenty jsou skutečné názvy společností v textu záměrně nahrazeny názvy smyšlenými (AA s. r. o., BB s. r. o., CC s. r. o., DD s. r. o., EE s. r. o., FF s. r. o.) a jména fyzických osob jsou uvedena ve formě monogramu.

5.1.1 Případ č. 1

5.1.1.1 Úvod do případu č. 1

Společnost AA s. r. o. je zapsána v OR již od roku 1992, zabývá se výrobou a obchodem se svými výrobky i zbožím. Institut směnky společnost využila již v mnoha případech, dá se říci, že jej ve svých obchodních vztazích využívá pravidelně. Využívá směnky zejména jako směnky zajišťovací, stejně tomu je v tomto konkrétním případě, kde společnost AA s. r. o. vystupuje jako věřitel, remitent. Konkrétní uváděný případ se týká využití blankosměnky vlastní, kterou se výstavce zavázal k úhradě směnečné sumy na řad společnosti AA s. r. o., byla opatřena doložkou „bez protestu“. Znění vyplňovacího prohlášení i blankosměnky, o které v tomto případě jde, společnost dříve konzultovala se svým právním zástupcem.

Mezi společnostmi AA s. r. o. a panem M.P., který je fyzickou osobou – podnikatelem, bylo v říjnu 2007 sepsáno vyplňovací prohlášení k blankosměnce vlastní s doložkou „bez protestu“. Tímto prohlášením pan M.P. udělil společnosti AA s. r. o. vyplňovací právo k blankosměnce, kterou vystavil a předal jednatelem této společnosti, a to s vynecháním údajů o směnečné sumě a o datu splatnosti. Společnost AA s. r. o. byla na základě tohoto vyplňovacího prohlášení oprávněna vyplnit tyto údaje na blankosměnce za situace, že se dlužník dostane do prodlení s placením, byť i jednotlivé faktury z obchodního styku realizovaného mezi ní a dlužníkem po dobu delší než 30 dní. Směnečná suma měla v takovém případě představovat hodnotu majetkové pohledávky ve výši fakturovaných částek uvedených na fakturách, zvýšenou o příslušenství (tzn. úroky z prodlení z nezaplacených faktur do data splatnosti blankosměnky). Údaj o splatnosti pak měl být majitelem této blankosměnky vyplněn datem, které by nebylo dřívější než 30 dní od doby, kdy se majitel blankosměnky dozví o tom, že dlužník (výstavce blankosměnky) je v prodlení s placením, byť i jednotlivé faktury z realizovaného obchodního styku. Vyplňovací prohlášení bylo výstavcem zřízeno výhradně majiteli blankosměnky, společnosti AA s. r. o.

Vzhledem k tomu, že pan M.P. byl v prodlení s úhradou jedné z faktur a nepodařilo se mu doručit upomínku a výzvu k uhrazení, neboť si nevyzvedával svou poštu, byla společností AA s. r. o. blankosměnka doplněna o směnečnou sumu 2 940,- Kč a o datum splatnosti dne 25. 4. 2008 (*Příloha 4*). Společnost se následně obrátila na svého právního zástupce, aby dluh vymáhal soudní cestou.

5.1.1.2 Vymáhání směnečné sumy u případu č. 1

Ke krajskému soudu byla v květnu 2008 podána žaloba o zaplacení částky 2 940,- Kč s příslušenstvím s návrhem na vydání směnečného platebního rozkazu vzhledem k tomu, že pan M.P. směnečnou sumu nezaplatil. Soud následně rozhodl bez nařízení jednání a vydal směnečný platební rozkaz, kterým žalovanému uložil povinnost do 3 dnů od doručení směnečného platebního rozkazu zaplatit žalobci směnečný peníz ve výši 2 940,- Kč, 6% úrok p.a. z částky 2 940,- Kč od 26. 4. 2008 do zaplacení, směnečnou odměnu ve výši 980,- Kč a náhradu nákladů řízení.

V zákonem stanovené lhůtě 3 dnů od doručení směnečného platebního rozkazu žalovaný nepodal námitky proti směnečnému platebnímu rozkazu. Rozhodnutí tak nabylo právní moci.

Na základě tohoto pravomocného rozhodnutí později pan M.P. uhradil společnosti AA s. r. o. dlužnou částku včetně příslušenství i náklady řízení. Nestalo se tak sice ve stanovené lhůtě 3 dnů od právní moci rozhodnutí, ale úhradu přiznaných částek dlužník s věřitelem konzultoval a uhradil je dle vzájemné dohody, to vše s omluvou za vzniklou situaci, jejímž důvodem byly jeho vážné osobní problémy.

5.1.1.3 Soud a rozhodnutí u případu č. 1

- Krajský soud České Budějovice (pod sp. zn. Sm 264/2008)

⇒ směnečný platební rozkaz – tj. žalobě bylo vyhověno.

5.1.1.4 Zhodnocení případu č. 1 účastníkem

Zástupce společnosti AA s. r. o. k tomuto případu uvedl, že je samozřejmě s jeho výsledkem spokojen. Vzhledem k tomu, že institut směnky využívá společnost AA s. r. o. velmi často, setkal se již s několika soudními spory, které vyplývaly z nezaplacení směnečné sumy, dá se však říct, že žádný z nich neprobíhal takto hladce. Tím měl na mysli, že i když soud právo na úhradu směnečné sumy a příslušenství věřiteli přiznává, málokdy je dlužná částka bezproblémově dlužníkem uhrazena, neboť tento má většinou již větší platební problémy, a to třeba i s více svými obchodními partnery. Pokud jde o náklady spojené s vymáháním částky, bylo dle respondenta samozřejmě nutné nejdříve nějaké vynaložit, konkrétně zaplatit soudní poplatek z návrhu, který činil 600,- Kč, a uhradit zálohu na právní zastoupení. Vzhledem k tomu, že společnost byla ve sporu úspěšná, byly jí přiznány i náklady řízení.

5.1.2 Příklad č. 2

5.1.2.1 Úvod do případu č. 2

Pan J.J. je fyzickou osobou – podnikatelem zapsaným v rejstříku živnostenského podnikání od roku 1992, podniká v oboru stavebnictví. Institut směnky v tomto případě využil za svou několikaletou podnikatelskou praxi podruhé. V prvním případě v minulosti byla směnka řádně proplacena v den splatnosti. Zde vystupuje jako směnečný věřitel, remitent. Jedná se o směnku vlastní vystavenou na jeho řad, která měla plnit zajišťovací funkci a byla opatřena doložkou „bez protestu“ (*Příloha 5*).

K vydání směnky došlo na základě dluhu ve výši 663 811,50 Kč společnosti BB s. r. o., který vznikl nezaplacením několika faktur vystavených panem J.J. za provedené stavební práce. V březnu roku 2008 se pak pan J.J. s jednatelem a jediným společníkem BB s. r. o. dohodli, že vzhledem k tomu, že dlužná částka již podnikateli citelně chybí, vloží ji do svého podnikání sám ze svých soukromých finančních prostředků s tím, že jednatel a jediný společník společnosti BB s. r. o. se osobně za dluh BB s. r. o. v dané výši zaručí vystavením směnky. Dne 5. 3. 2008 byla vystavena směnka vlastní na řad pana J.J., znějící na částku 663 812,- Kč, splatná dne 30. 4. 2008, s doložkou „bez protestu“. Byl tak vyrovnán závazek společnosti BB s. r. o. vůči panu J.J. a vznikla jeho pohledávka vůči fyzické osobě, jednatele a jedinému společníku BB s. r. o. V den splatnosti pan J.J. předložil dlužníkovi danou směnku, ten však svůj závazek nezaplatil.

5.1.2.2 Vymáhání směnečné sumy u případu č. 2

Následoval návrh pana J.J. ke krajskému soudu na vydání směnečného platebního rozkazu s tím, že žalovaný jednatel a jediný společník společnosti BB s. r. o. se přijetím směnky ze dne 5. 3. 2008 zavázal žalobci zaplatit dne 30. 4. 2008 směnečnou pohledávku 663 812,- Kč, avšak ničeho nezaplatil.

Jak žalobce pan J.J. navrhoval, očekával vydání směnečného platebního rozkazu, tedy rozhodnutí ve svůj prospěch. Krajským soudem však bylo nejprve nařízeno jednání ve věci a následně rozhodnuto nikoli směnečným platebním rozkazem, ale rozsudkem, a to tak, že návrh, že žalovaný je mu povinen uhradit směnečnou pohledávku ve výši 663 812,- Kč, se zamítá a zároveň je žalobce povinen uhradit žalovanému náklady řízení do tří dnů od právní moci daného rozsudku.

V odůvodnění rozsudku krajský soud poukázal na to, že žalobce ve svém návrhu uvedl, že žalovaný se zavázal přijetím směnky ze dne 5. 3. 2008, že žalobci zaplatí dne 30. 4. 2008 směnečnou pohledávku ve výši 663 812,- Kč, což však po předložení směnky k placení neudělal. Dle originálu směnky soud dospěl k závěru, že se jedná o řádnou vlastní směnku, která obsahuje všechny podstatné náležitosti, jež jsou uvedeny v ustanovení § 75 ZSŠ. Ze směnky vyplývá, že výstavce, kterým je žalovaný, zaplatí žalobci směnečný peníz ve výši 663 812,- Kč. V návrhu však žalobce uvádí, že se žalovaný přijetím směnky zavázal zaplatit citovanou směnečnou pohledávku. Termín přijetí (akcept) je však podle ZSŠ výrazem vztahujícím se pouze ke směnce cizí.

Směnečník (dlužník z cizí směnky) se akceptem zavazuje zaplatit směnku při splatnosti (§ 28 odst. 1 ZSŠ – *Přijetím se směnečník zavazuje zaplatit směnku při splatnosti.*). Z toho je patrné, že předložená směnka se nekryje s návrhem na vydání směnečného platebního rozkazu, proto soud navrhl ve věci jednání, kde provedl důkaz citovanou směnkou a žalobce vyzval, aby buď předložil směnku, o které v žalobě hovoří, či změnil žalobu. Pan J.J. však žádný jiný důkaz nepředložil a ani žalobu nezměnil, proto soud dospěl k závěru, že žalobce nedal do souladu obsah návrhu s předloženou směnkou, a rozhodl rozsudkem tak, jak je výše uvedeno.

V této fázi případu se pan J.J. obrátil na právního zástupce. Jeho prostřednictvím podal v patnáctidenní zákonné lhůtě od doručení rozsudku odvolání, ve kterém namítl, že měl nejprve být vyzván k opravě žaloby v přiměřené lhůtě a teprve poté, co by výzvě nevyhověl, měla být jeho žaloba odmítnuta, to ve smyslu § 43 občanského soudního řádu. Odkázal i na podobnou věc řešenou již v minulosti vrchním soudem. Současně ve svém odvolání upřesnil, resp. změnil tvrzení o předložené směnce tak, že žalovaný vystavil dne 5. 3. 2008 směnku vlastní na jeho řad, splatnou 30. 4. 2008, na směnečný peníz 663 812,- Kč, opatřenou doložkou „bez protestu“. Zároveň navrhl, aby odvolací soud napadený rozsudek zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně, který by měl vydat směnečný platební rozkaz.

Ještě před zaplacením soudního poplatku z odvolání, tedy před tím, než se věci začal zabývat odvolací soud, došlo po vzájemných jednáních mezi stranami k uzavření dohody o vypořádání směnečného závazku, to i za účasti společnosti žalovaného – společnosti BB s. r. o. Předmětem této dohody bylo, že směnečný dlužník uhradí panu J.J. směnečnou částku ve splátkách, když v této dohodě byly konkrétně sjednány jednotlivé splátky a data jejich splatnosti. Splátky byly sjednány pod ztrátou výhody, tedy v případě, že by dlužník byl v prodlení se zaplacením kterékoli ze splátek, stává se splatným celý zbytek dluhu a pan J.J. by byl oprávněn domáhat se úhrady celé zbývající části směnečného závazku. Současně bylo dohodnuto, že pokud bude dlužník řádně splácet, nemůže pan J.J. směnku rubopisovat nebo se domáhat úhrady směnečného závazku v soudním řízení, pokud pak splátky budou řádně uhrazeny, vzdává se pan J.J. nároku na zaplacení směnečného úroku. Zmíněno bylo i to, že se všichni shodli na tom, že předmětná směnka slouží k zajištění závazků obchodní společnosti BB s. r. o. vůči panu J.J. a že tato společnost i její jednatel a jediný společník tyto závazky uznávají, a že v rozsahu provedené úhrady směnečného závazku zanikají ve stejném rozsahu

i tyto závazky (vždy ty nejdříve splatné). V případě, že směnečný závazek bude řádně dle dohody uhrazen, vzdává se pan J.J. i dalších případných smluvních sankcí či nároků na náhradu škody vzniklých v souvislosti s prodlením obchodní společnosti BB s. r. o. s úhradou závazků zajištěných předmětnou směnkou. Mimo to byly v dohodě stanoveny konkrétní podmínky, za jakých dojde ke zpětvzetí žaloby a návrhu na zastavení řízení, přičemž žalovaný, kterému byly rozsudkem přiznány náklady řízení se práva na tyto náklady řízení vzdá.

Sjednané podmínky ke zpětvzetí žaloby byly později splněny a ke zpětvzetí skutečně došlo. Vrchní soud následně v červnu 2009 rozhodl tak, že rozsudek krajského soudu zrušil a řízení zastavil s tím, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení před soudy obou stupňů.

Ačkoli několik měsíců byly dohodnuté splátky hrazeny, v současné době je jednatel BB s. r. o. s platbami opět v prodlení a pan J.J. zvažuje vymáhání dlužné částky opět soudní cestou.

5.1.2.3 Soudy a rozhodnutí u případu č. 2

- Krajský soud v Českých Budějovicích (pod sp. zn. 13 Cm 1163/2008)

⇒ rozsudek – žaloba byla zamítnuta.

- Vrchní soud v Praze (pod sp. zn. 6 Cmo 513/2008)

⇒ usnesení – původní rozsudek zrušen a řízení zastaveno.

5.1.2.4 Zhodnocení případu č. 2 účastníkem

Pan J.J. tuto svou zkušenost s využitím směnky hodnotí jako nešťastnou. V minulosti sepsání směnky se svým dlužníkem již využil, tehdy byla směnečná suma řádně uhrazena. Domníval se tedy, že i v tomto případě dojde k úhradě směnečné sumy bez dalších problémů. Nyní však ztratil iluze o tom, že sepsání směnky řeší jistotu obdržení směnečné sumy, neboť vzhledem k tomu, že proti jeho dlužníkovi je vedeno několik exekucí z jeho jiných dřívějších obchodních sporů, nedá se, rozhodně ne v dohledné době, očekávat, že by své peníze celé vymohl zpět. Pokud jde o náklady, které musel vynaložit na vymáhání této částky, nemůže ještě bilancovat vzhledem k tomu, že dlužná částka dosud nebyla celá uhrazena. Do celé věci dosud investoval

řádově desítky tisíc korun. Uvedl, že z případu se i poučil v tom smyslu, že příště by se v podobné záležitosti obrátil na svého právního zástupce dříve, neriskoval by již nepříznivé rozhodnutí soudu jen kvůli své neznalosti práva. Uvědomil si, že skutečně stačí malé opomenutí, které může výsledek řízení zcela zvrátit.

5.1.3 Příklad č. 3

5.1.3.1 Úvod do případu č. 3

Společnost CC s. r. o. je zapsána v OR již od roku 1997, zabývá se nákupem zboží a jeho následným prodejem. Institut směnky tato společnost využívá pravidelně v obchodních vztazích se svými stálými odběrateli, kteří zboží nehradí v hotovosti. I v tomto případě byla směnka využita jako zajišťovací. Jednalo se o blankosměnku vlastní, kde společnost CC s. r. o. vystupuje jako věřitel, remitent a kde kromě výstavce je uveden i směnečný rukojmí, směnka je označena doložkou „bez protestu“ (*Příloha 6*). Znění směnečné smlouvy i blankosměnky bylo společnosti CC s. r. o. v minulosti připraveno advokátem.

Mezi společnostmi CC s. r. o. jako věřitelem a společnostmi DD s. r. o. jako dlužníkem byla dne 16. 6. 2003 uzavřena směnečná smlouva, ve které je uvedeno, že věřitel poskytl dlužníkovi obchodní úvěr ve výši 200 000,- Kč a že dlužník vystavil blankosměnku s nevyplněnými údaji o datu splatnosti a výši směnečné částky, která slouží jako prostředek k zajištění tohoto obchodního úvěru. Věřitel je na základě této smlouvy oprávněn vyplnit datum splatnosti a směnečnou částku pouze v případě, že je dlužník v prodlení více jak 30 dní s úhradou faktury vystavené věřitelem na účet dlužníka a dlužník zboží, které je předmětem faktury, prokazatelně odebral. Věřitel má rovněž právo vyplnit směnečnou částku ve výši celé neuhrazené pohledávky za dlužníkem včetně penále 0,05% za každý den prodlení. Ve smlouvě je upraveno i to, že věřitel vrátí dlužníkovi předmětnou směnku do 7 dnů poté, co dlužník uhradí všechny závazky a o vydání směnky písemně věřitele požádá. Ve vystavené blankosměnce byl uveden

i podepsán také směnečný rukojmí, kterým byl jediný jednatel a jediný společník společnosti DD s. r. o.

Zaregistrováním společnosti DD s. r. o. na webových stránkách společnosti CC s. r. o. a přijetím určitého hesla a login pro přístup do jeho on-line obchodu byla mezi

těmito společnostmi uzavřena rámcová kupní smlouva, na základě které byly pak opakovaně elektronicky uzavírány dílčí smlouvy vždy poté, co se zaměstnanec společnosti DD s. r. o. zaregistroval jejím loginem i heslem na webových stránkách CC s. r. o.

V roce 2004 byl odběratel v prodlení s platbou za několik vystavených faktur, na což byl písemně společností CC s. r. o. v květnu 2004 upozorněn a vyzván k jejich úhradě. Svůj závazek však uhradil jen částečně, jedna z faktur nebyla zaplacená. Důvodem pro její nezaplacení mělo dle DD s. r. o. být to, že zboží neodebrala tato společnost, ale jeden z jejích zaměstnanců.

5.1.3.2 Vymáhání směnečné sumy u případu č. 3

Následovala opětovná výzva k úhradě dlužné faktury, to již prostřednictvím právního zástupce společnosti CC s. r. o. Vzhledem k tomu, že na ni nebylo reagováno, byly zaslány ještě dvě další nabídky k mimosoudnímu jednání ve věci. Nebylo reagováno ani ty, proto později byla blankosměnka vyplněna dle mimosměnečného ujednání a byla podána žaloba o zaplacení částky s návrhem na vydání směnečného platebního rozkazu. Žaloba směřovala, jak proti výstavci směnky, tj. společnosti DD s.r.o, tak i proti směnečnému rukojmímu, který směnku avaloval. Tím byl tehdejší jediný jednatel a současně jediný společník společnosti DD s. r. o.

Na základě této žaloby byl soudem vydán směnečný platební rozkaz, kterým bylo žalované společnosti DD s. r. o. i žalovanému jednatele uloženo, aby do tří dnů od doručení směnečného platebního rozkazu zaplatili rukou společnou a nerozdílnou žalobci směnečný peníz ve výši 62 739,54 Kč, 6% úrok z prodlení z téže částky od 12. 10. 2004 do zaplacení, směnečnou odměnu ve výši 209,- Kč i náhradu nákladů řízení.

Proti tomuto směnečnému platebnímu rozkazu podali oba žalovaní společně v zákonné lhůtě 3 dnů od doručení námitky. Uznávali, že mezi společnostmi DD s. r. o. a CC s. r. o. byla uzavřena směnečná smlouva, na základě které byla vystavena blankosměnka s nevyplněnými údaji o datu splatnosti a výši směnečné částky, která měla sloužit jako zajištění obchodního úvěru na nákup zboží od věřitele. Namítali ale, že směnka nemá jednu z obligatorních náležitostí, a to určení místa vydání směnky, dále také, že nemá datum podpisu avala. Poukazovali na to, že DD s. r. o. nikdy neodebrala

zboží ve smyslu zažalované částky, že pouze byli upozorněni na nezaplacení jedné z faktur, která jim však nikdy nebyla doručena. Když tehdy celou záležitost prověřovali, došlo mimo jiné k tomu, že žalobce, společnost CC s. r. o. podala podnět k trestnímu stíhání neznámého pachatele, kterým měl být zřejmě někdo ze zaměstnanců DD s. r. o., což svědčí o tom, že to nebyla společnost DD s. r. o., kdo tehdy zboží odebral.

Žalobce na vyjádření žalovaných reagoval tím, že pokud jde o místo vystavení směnky, tak pokud údaj o tomto místě vystavení směnky na směnce chybí, nahrazuje se fikcí (§ 76 odst. 4 ZSŠ – *Není-li ve vlastní směnce udáno místo vystavení, platí, že byla vystavena v místě, uvedeném u jména výstavce.*). Uvedl rovněž, že datum podpisu avala, není obligatorní náležitostí směnky. Poukázal na to, že společnost DD s. r. o. se zaregistrovala na jeho webových stránkách a přijala login a heslo, které následně měla možnost (a bylo jí to i doporučováno) změnit. Na základě tohoto opakovaně uzavírala jednotlivé kupní smlouvy s tím, že byl sjednán způsob odběru „osobně“ a způsob dopravy „vlastní“. Pokud jde o to, že zboží neměla odebrat sama společnost DD s. r. o., ale její zaměstnanec, nelze k tomuto tvrzení i dle obchodního zákoníku přihlížet, neboť nemůže být k tíži věřitele, že zaměstnanec překročil rozsah svého zmocnění, jestliže třetí osoba o překročení nevěděla a s přihlédnutím ke všem okolnostem případu ani vědět nemohla. Žalobce ani neměl důvod o oprávnění zaměstnance pochybovat, neboť stejným způsobem bylo zboží již objednáno a odebráno opakovaně. Žalobce dále navrhl důkaz výsledkem skladníka společnosti CC s. r. o., který by se vyjádřil k odběru zboží žalovaným, a dále uvedl, že oznámení o možném trestném činu nemůže mít vliv na probíhající řízení.

Následně stejný soud nařídil ve věci jednání, při kterém vyslechl obchodníka společnosti CC s. r. o., který se vyjádřil obecně k okolnostem objednávání zboží přes webové stránky i vydávání zboží zákazníkům, ale také konkrétně k předmětnému případu. Z jeho výsledku vyplynulo, že zboží, které si prostřednictvím webových stránek objednávala společnost DD s. r. o., bylo osobně odebíráno jejími zaměstnanci, a že i tehdy přišel někdo ze zaměstnanců této společnosti, který se navíc zmiňoval o tom, že ho posílá právě její jednatel. Nebylo nutné ověřovat totožnost zákazníka při odebírání zboží, neboť objednávka byla učiněna prostřednictvím internetu, přičemž bylo nutné zadání hesla.

Vyslechnut byl také skladník společnosti CC s. r. o., který uvedl, že zboží vydával na základě faktury, kterou obdržel zákazník v obchodním oddělení, při převzetí

zboží zákazník podepisoval dodací list. Totožnost člověka, který se pro zboží dostavil nebylo nutno ověřovat, když se jednalo o zákazníka, který byl znám. Soud vzal za prokázané, že zboží bylo skutečně objednáno a odebráno společností DD s. r. o., neboť pouze tato společnost nebo její zaměstnanci měli přístup k loginu a heslu pro zadávání webových objednávek, a že zboží osobně odebral právě někdo ze zaměstnanců této společnosti. Soud dal dále za pravdu žalobci ohledně jeho tvrzení, že absence místa vystavení na směnce nezpůsobuje její neplatnost, neboť je pravdou, že není-li ve směnce vlastní uvedeno místo vystavení, platí, že byla vystavena v místě uvedeném u jména výstavce. Ztotožnil se i s tím, že zákon nevyžaduje, aby rukojmí u svého podpisu uvedl i datum, kdy se podepsal. V mezidobí navíc byla Policií ČR odložena věc trestného činu podvodu, kterého se měl dopustit neznámý pachatel tím, že si objednal a následně odebral zboží za společnost DD s. r. o., které použil pro vlastní potřebu, neboť se nepodařilo zjistit takové skutečnosti, které by opravňovaly zahájit trestní stíhání konkrétní osoby.

Soud tedy rozhodl, že dříve vydaný směnečný platební rozkaz se ponechává v platnosti a že žalovaní jsou povinni zaplatit žalobci rukou společnou a nerozdílnou náhradu nákladů řízení s tím, že plněním jednoho ze žalovaných zaniká v rozsahu tohoto plnění povinnost druhého žalovaného.

I proti tomuto rozhodnutí soudu podali žalovaní společně opravný prostředek – odvolání k vrchnímu soudu v zákonné lhůtě 15 dnů od doručení rozsudku. V odvolání mimo jiné namítali, že soud prvního stupně se nevypořádal s tím, že žalované společnosti DD s. r. o. nikdy nebyla doručena předmětná faktura, a že žalobce nikdy nepopřel, že rovněž jeho zaměstnanci měli možnost zjistit jak login, tak i heslo do on-line obchodu patřící kterémukoli zákazníkovi. Uváděli, že zavinění vzniku škody na straně žalobce je srovnatelné se zaviněním žalované společnosti DD s. r. o. Namítali také, že nebyla identifikována osoba, která zboží od žalobce osobně odebrala, ani není znám podpis uvedený na dodacím listu. Měli za to, že na dodacím listu by kromě podpisu odběratele mělo být i jméno konkrétní osoby, neboť na toto je v dodacím listu i kolonka. To vše vypovídá o tom, že žalobce neprokázal, že se jednalo o zaměstnance žalované společnosti DD s. r. o., který zboží fyzicky vyzvedl. Poukazovali také na to, že nebylo prokázáno, že zákazník měl povinnost své heslo si po prvním přihlášení do on-line systému změnit.

K samotné blankosměnce pak v odvolání uváděli, že soud měl nejdříve prozkoumat, zda byla směnka řádně uplatněna v souladu s ustanovením § 46 odst. 2 ZSŠ. (*§ 46 odst. 2 ZSŠ – Doložka nezprošťuje majitele povinnosti směnku včas předložit a dát potřebné zprávy. Prokázat, že lhůty nebyly dodrženy, náleží tomu, kdo se toho proti majiteli dovolává.*) Datum vystavení směnky považují za vyplněné v rozporu se ZSŠ a také uvádějí, že žalobce měl využít směnku skutečně jako zajišťovací, tedy jen v souladu s existující smlouvou a nikoli dle svého uvážení. Kromě toho zmiňovali i to, že opakované argumenty soudu o obchodování prostřednictvím internetu a o povinnostech žalované společnosti DD s. r. o. nemají oporu v právních normách České republiky.

Žalobce byl názoru, že tvrzení žalovaných v odvolání jsou nedůvodná. Zejména, že doručení faktury je prokazováno výsledkem svědka, který uvedl, že při osobním odběru zboží je faktura zákazníkovi předána na obchodním oddělení před vlastním vyzvednutím zboží ve skladu. Zastával také názor, že směnka byla řádně uplatněna, když byla opatřena doložkou „bez protestu“.

Soud druhého stupně ve svém rozhodnutí zdůraznil, že podle občanského soudního řádu nemohou až na výjimky účastníci uvádět nové skutečnosti a navrhopat nové důkazy, které nebyly uplatněny před soudem prvního stupně, navíc se odvolací soud může zabývat pouze námitkami vznesenými proti směnečnému rozkazu v zákonné třídní lhůtě a nemůže se zabývat tvrzeními žalovaného, uvedenými po uplynutí této třídní lhůty pro podání námitek, a to ať v řízení před soudem prvního stupně nebo v řízení odvolacím.

V konkrétní věci soud konstatoval, že námitky žalovaných proti samotné směnce, tj. absence místa vydání směnky a data u podpisu avala, nejsou důvodné. Dal v tomto za pravdu soudu prvního stupně. K námitce, že zboží v žalované hodnotě žalovaná společnost DD s. r. o. od žalobce neodebrala a neobjednala, odvolací soud uzavřel, že ani tato námitka není důvodná. Poukázal na to, že není sporu o tom, že bylo uzavřeno mimosměnečné ujednání, na jehož základě žalovaná společnost DD s. r. o. vystavila blankosměnku, jednalo se tedy o směnku zajišťovací. Bylo na žalovaných, aby prokázali, že blankosměnka byla vystavena v rozporu se směnečným prohlášením, protože zboží dodáno nebylo. Takový důkaz se však dle odvolacího soudu žalovaným nezdařil. Tímto důkazem nemohl být ani vyšetřovací spis Policie ČR, který se týkal trestního oznámení na neznámého pachatele. Odvolací soud se ztotožnil se soudem

prvního stupně v tom, že zboží odebrala jedna z osob, která opakovaně pro společnost DD s. r. o. zboží odebírala a která znala login i heslo žalované společnosti DD s. r. o. Žalovaný by byl jednáním této osoby vázán i v případě, že by překročila rozsah svého oprávnění a třetí osoba by o takovém překročení nevěděla.

V důsledku shora uvedeného odvolací soud rozhodl v květnu 2007 tak, že rozsudek soudu prvního stupně se v napadené části, tj. ve vztahu žalobce a žalované společnosti DD s. r. o., potvrzuje. Žalované společnosti DD s. r. o. byla tímto rozsudkem také uložena povinnost nahradit žalobci náklady odvolacího řízení, a to do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku. Oba rozsudky ve věci nabyly právní moci v září 2007.

Následně byl prostřednictvím právního zástupce společnosti CC s. r. o. dohodnut se společností DD s. r. o. splátkový kalendář, dle kterého tato svůj dluh řádně hradila, čímž byla povinnost v rozsudku uložená zcela splněna v měsíci září 2008.

5.1.3.3 Soudy a rozhodnutí u případu č. 3

- Městský soud v Praze (pod sp. zn. 7 Sm 291/2004 a sp. zn. 7 Cm 57/2005)
 - ⇒ směnečný platební rozkaz – žalobě bylo vyhověno,
 - ⇒ rozsudek – směnečný platební rozkaz ponechán v platnosti.
- Vrchní soud v Praze (pod sp. zn. 6 Cmo 59/2007)
 - ⇒ rozsudek – původní rozsudek potvrzen.

5.1.3.4 Zhodnocení případu č. 3 účastníkem

Zástupce společnosti CC s. r. o. na tento případ dnes nahlíží jako na jeden z mnoha, jelikož institut směnky skutečně využívají velmi často a rozhodně se nejednalo o jejich první soudní řízení ve věci směnky. Podotýká, že zajišťovací směnka je dobrým nástrojem k tomu, jak se domoci svého práva, ovšem přesto nedává jistotu úhrady závazku, protože ani to, že soud ve směnečném řízení svým konečným rozhodnutím vyhoví žalobci a přizná mu právo na směnečnou částku, neznamená, že pohledávka bude vymožena, a to z nejrůznějších možných důvodů. S výsledkem konkrétního uváděného případu je samozřejmě spokojen, náklady vynaložené na

vymožení považuje za adekvátní, neboť jejich velká část byla společnosti přiznána i v konečném rozhodnutí soudu.

5.1.4 Příklad č. 4

5.1.4.1 Úvod do případu č. 4

Jedná se o podnikatelský subjekt – fyzickou osobu, umělkyni, paní M.K. V uváděném případě jde o využití směnky zajišťovací. Institut směnky byl touto fyzickou osobou využit poprvé. V případě vystupuje jako výstavce blankosměnky vlastní (*Příloha 7*), tedy dlužník.

Dne 5. 5. 2006 uzavřela zprostředkovatelskou smlouvu s paní R.V., jako zprostředkovatelem, na základě které se zprostředkovatel zavázal zajistit jí zahraniční angažmá v období od 1. 7. 2006 do 1. 8. 2006, tj. na jeden měsíc s tím, že nebylo žádným dodatkem ke smlouvě sjednáno prodloužení angažmá (podle určitého článku zprostředkovatelské smlouvy k tomu však mohlo dojít). Za každý měsíc angažmá byla ve zprostředkovatelské smlouvě sjednána provize pro zprostředkovatele ve výši 12 000,- Kč. Závazek byl zajištěn blankosměnkou vlastní s doložkou „bez protestu“, ve které dle smluvního ujednání nebyla uvedena směnečná suma a datum splatnosti. Zprostředkovatel byl oprávněn doplnit tyto údaje poté, co by nebyla splněna povinnost k úhradě provize vyplývající ze zprostředkovatelské smlouvy. Mimo jiné byla ve zprostředkovatelské smlouvě sjednána i smluvní pokuta pro případ, že by paní M.K. odmítla uzavřít kontrakt, který by vyhovoval jejím požadavkům, případně pokud by sjednaný kontrakt nenastoupila, případně pokud by došlo k porušení exkluzivity po dobu jednoho roku.

Zprostředkovatel pak na základě výše uvedené smlouvy zprostředkoval konkrétní zahraniční angažmá na dobu určitou, a to od 1. 7. 2006 do 31. 7. 2006, jak je uvedeno i v pracovní smlouvě, kterou následně paní M.K. uzavřela. Této pracovní smlouvě M.K. dle jejích podmínek dostála, přičemž sjednaná odměna byla poukázána přímo zprostředkovateli a přesahovala mezi nimi smluvenou provizi 12 000,- Kč za jednoměsíční angažmá. Z těchto peněz následně nebyla paní M.K. vyplacena zprostředkovatelem vůbec žádná částka, tedy ani to, co jí náleželo nad rámec sjednané provize. To však není předmětem zde popisovaného případu, který se týká využití zajišťovací směnky.

Během měsíce února 2007 obdržela paní M.K. oznámení společnosti EE s. r. o. o převodu práv ze směnky, která tou dobou již byla vyplněna, a to konkrétně o směnečnou sumu 124 000,- Kč a datum splatnosti 2. 9. 2006, jak bylo ujednáno ve zprostředkovatelské smlouvě, ale také o místo a datum vydání směnky, datum narození a místo bydliště výstavce (paní M.K.), když tyto údaje v blankosměnce chyběly. Ve zprostředkovatelské smlouvě se však o možnosti jejich doplnění nehovořilo.

Majitelem směnky (*Příloha 8*) se EE s. r. o. stala na základě blankoindosamentu. Součástí oznámení o přechodu práv byla i výzva k úhradě směnečné sumy z předmětné směnky. Mimo to se oznámení týkalo i informací o současném postoupení další pohledávky spočívající v uplatnění nároku na splatné smluvní pokuty specifikované ve smlouvě o zprostředkování ze dne 5. 5. 2006.

4.1.4.2 Vymáhání směnečné sumy u případu č. 4

V této době se již paní M.K. obrátila na svého právního zástupce, se kterým společně věc řešila. Společnost EE s. r. o. byla písemně vyrozuměna o tom, že její požadavek na uhrazení směnky je zcela nedůvodný, neboť formulář blankosměnky, který byl předán paní M.K. k podpisu nebyl platný jako blankosměnka vlastní ve smyslu ust. § 75 a násl. ZSŠ, když na blankosměnce nebylo uvedeno zejména datum vystavení směnky a dále místo vystavení směnky, a tyto údaje do směnky dodatečně vyplňovala osoba, která byla oprávněna za splnění podmínek doplnit pouze směnečnou sumu a údaj splatnosti. Do směnky bylo touto osobou nad rámec smluvního ujednání rovněž doplněno datum narození a bydliště paní M.K. Rovněž bylo uvedeno, že i v případě, že by blankosměnka obsahovala všechny zákonné náležitosti, údaj o směnečné sumě a o datu splatnosti byl doplněn v rozporu se smluvním ujednáním, neboť paní M.K. nebyla ani v prodlení se zaplacením smluvní provize, ani neporušila žádnou smluvní povinnost. Současně v této době bylo podáno i trestní oznámení na Policii ČR na paní R.V., a to na základě podezření ze spáchání trestného činu podvodu podle § 250 odst. 1, 2 trestního zákona, který měl spočívat v neoprávněném uplatňování zajišťovací směnky a jejím následném postoupení společnosti EE s. r. o.

Na výše uvedené skutečnosti majitel směnky reagoval pouze podáním návrhu na vydání směnečného platebního rozkazu ke krajskému soudu. Krajský soud poté vydal směnečný platební rozkaz, kterým bylo žalované M.K. uloženo, aby do 3 dnů zaplatila majiteli směnky směnečný peníz 124 000,- Kč, 6% úrok p.a. z uvedené částky od

3. září 2006 do zaplacení, směnečnou odměnu ve výši 413,- Kč a náklady řízení v částce 4 980,- Kč.

V zákonem stanovené lhůtě 3 dnů od doručení směnečného platebního rozkazu podala paní M.K. námitky proti tomuto směnečnému platebnímu rozkazu. Namítala zejména neplatnost směnky a její podvodné a neoprávněné vyplnění, dále i podvodný úmysl nového majitele směnky při jejím získání a následném uplatňování. Námitky byly ještě doplněny o konkrétní skutečnosti týkající se uzavření zprostředkovatelské smlouvy a neplatnosti původní vystavené blankosměnky a o neoprávněnosti doplnění údajů do této blankosměnky s poukazem na to, že paní M.K. nebyla v prodlení s úhradou smluvní provize ani neporušila jinou smluvní povinnost. Namítána byla i nesmyslnost doplněné směnečné sumy 124 000,- Kč. Byly rovněž uvedeny důkazy prokazující shora uvedené skutečnosti, a to kopie zprostředkovatelské smlouvy, kopie blankosměnky, kopie předchozí korespondence s nynějším majitelem směnky, kopie pracovní smlouvy.

Krajský soud následně ve věci nařídil jednání o námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu. Vzhledem k ust. § 10 ZSŠ bylo nutné prokázat zlou víru či hrubou nedbalost nynějšího majitele směnky při jejím nabývání. (*§ 10 ZSŠ – Nebyla-li směnka, která byla při vydání neúplná, vyplněna tak, jak bylo ujednáno, nemůže se namítat majiteli směnky, že tato ujednání nebyla dodržena, ledaže majitel nabyl směnky ve zlé víře anebo se při nabývání směnky provinil hrubou nedbalostí.*)

K prokázání zlé víry či hrubé nedbalosti při nabývání směnky bylo poukázáno na to, že žalobce si byl při nabývání směnky vědom, že k vyplnění blankosměnky došlo zcela v rozporu s ujednáním o jejím vyplnění. Odkazováno bylo zejména na oznámení žalobce (EE s. r. o., nynějšího majitele směnky) o přechodu práv ze směnky, z jehož obsahu je zřejmé, že na něj přešla všechna práva ze směnky vystavené dne 5. 5. 2006, ve které se žalovaná M.K. zavázala zaplatit paní R.V. směnečnou sumu ve výši 124 000,- Kč, a kterým dále sděluje, že na něho přešla i další pohledávka spočívající v uplatnění nároku na splatné smluvní pokuty, přičemž toto oznámení konkrétně odkazuje i na jednotlivé body smlouvy o zprostředkování ze dne 5. 5. 2006 uzavřené mezi žalovanou M.K. a paní R.V. Na základě tohoto bylo dovozováno, že tato zprostředkovatelská smlouva byla žalobci předložena a byl mu znám její obsah, tedy i konkrétní ustanovení upravující smluvní pokuty, ale také to, že předmětem zprostředkovatelské smlouvy bylo zajištění angažmá v období od 1. 7. 2006 do

1. 8. 2006, tj. na jeden měsíc, s tím, že nebylo žádným dodatkem sjednáno prodloužení angažmá. Žalobce však ve svém oznámení o přechodu práv ze směnky a o postoupení pohledávek také uváděl, že paní R.V. disponuje písemnými podklady, které prokazují všechny jím uvedené skutečnosti, zároveň však uváděl i to, že nevylučuje možnost, že jiné písemnosti mohou tyto důkazy zpochybnit. Bylo tedy usuzováno na to, že žalobce směnku nabyt ve zlé víře, resp. se minimálně dopustil hrubé nedbalosti, když si byl vědom, že blankosměnka byla vyplněna v rozporu s vyplňovacím prohlášením. Dále také bylo usuzováno, že zlá víra vyplývá i z toho, že paní R.V. takto rubopisovala blankosměnky po jejich doplnění na tohoto žalobce ve více jiných případech právě z důvodu, aby podstatně snížili, resp. znemožnili uplatnění námitek žalovaných v soudním řízení. Současně s trestním oznámením M.K. bylo podáno více obdobných trestních oznámení na paní R.V. Bylo rovněž poukázáno na to, že tento postup rubopisování směnek byl zcela účelový a zásadně v rozporu s dobrými mravy.

Uvedeným důkazům se žalobce bránil později uváděným tvrzením, že při nabývání směnky nebyl ve zlé víře ani nejednal hrubě nedbale, neboť směnku nabyt dříve než smluvní pohledávky a v době nabytí směnky neznal znění zprostředkovatelské smlouvy mezi paní R.V. a žalovanou M.K. Jako důkaz navrhl čtení smlouvy mezi ním a paní R.V. o převodu směnek, z níž uváděné skutečnosti měly vyplynout.

Návrhu na provedení tohoto důkazu, stejně jako dalšímu návrhu na výslech paní R.V. soud již nevyhověl. Rozhodl rozsudkem, že původně vydaný směnečný platební rozkaz se vůči žalované v celém rozsahu zrušuje a že žalobce je povinen zaplatit žalované náhradu nákladů řízení ve lhůtě do tří dnů od právní moci rozsudku.

V odůvodnění rozsudku soud zmínil, že žalovaná bezesbytku prokázala, že směnka byla původně vystavena jako neúplná (tedy blankosměnka), že k ní bylo uděleno vyplňovací právo, které majitele opravňovalo doplnit ji o údaj směnečné sumy a údaj splatnosti za podmínky, že se žalovaná dostane do prodlení s placením provize. Dále bylo zmíněno, že v řízení bylo prokázáno, že vystavená blankosměnka obsahovala další „bílá“ nevyplněná místa – konkrétně místo a datum vystavení směnky a datum narození a místo bydliště žalované, pro které však vyplňovací právo uděleno nebylo. Skutečnost, že blankosměnka byla i v těchto údajích doplněna, znamená, že v každém případě již z tohoto důvodu k protiprávnímu doplnění blankosměnky nesporně došlo. Zlou vírou či hrubou nedbalostí při nabývání směnky na straně žalobce žalovaná též prokázala, neboť je bez pochyby, že na žalobce byly podle jeho vlastního prohlášení

v dopise z února 2007 převedeny jak doplněná směnka, tak i nároky ze smlouvy o zprostředkování. Tedy v době převodu doplněné směnky musel žalobce vědět, že se původně jednalo o blankosměnku, a musel znát i obsah zprostředkovatelské smlouvy, tedy musel vědět, že směnka byla doplněna neoprávněně.

Soud se zabýval i přípustností námitky neoprávněného doplnění blankosměnky i námitky neexistence dluhu směnkou zajištěného. Jedná se o tzv. kauzální námitky. *Ustanovení § 17 ZSŠ říká, že kdo je žalován ze směnky, nemůže činit majiteli námitky, které se zakládají na jeho vlastních vztazích k výstavci nebo k dřívějším majitelům, ledaže majitel při nabývání směnky vědomě jednal ke škodě dlužníka. Tzn., že u směnky indosované je pro možnost uplatnění kauzálních námitek nutné vědomé jednání majitele směnky při jejím nabývání ke škodě dlužníka. Zde však soud odkázal ještě na ustanovení § 20 odst. 1 ZSŠ (§ 20 odst. 1 ZSŠ – Indosament po splatnosti směnky má stejné účinky jako indosament před splatností. Byla-li však směnka indosována teprve po protestu pro neplacení nebo po uplynutí lhůty k protestu, má indosament jen účinky obyčejného postupu.)* Soud vzal za prokázané, že práva ze směnky byla na EE s. r. o. převedena k datu 26. 1. 2007, a s ohledem na splatnost směnky dne 2. 9. 2006 vzal též za nepochybné, že směnka byla na žalobce převedena po splatnosti a po uplynutí protestačních lhůt. Takový rubopis, v praxi označovaný jako podrubopis, má právě dle § 20 odst. 1 ZSŠ účinky obyčejné cese (postoupení pohledávky), tedy je s ním spojeno pouze odvozené nabytí práv, což znamená, že jestliže dlužník měl právo bránit se proti původnímu majiteli směnky kauzální námitkou, která se týká jejich mimosměnečných vztahů, zůstává mu toto právo i vůči dalšímu majiteli, tedy žalobci, který vstoupil do právního postavení svého předchůdce.

V daném sporu žalobce následně podal proti rozsudku krajského soudu odvolání k vrchnímu soudu. Mimo jiné namítal, že soud učinil špatný závěr, když na základě jeho dopisu ze dne 9. 2. 2007 (oznámení žalované M.K. o tom, že na EE s. r. o. byla převedena práva ze směnky a postoupena i další pohledávka) dovodil, že směnka na žalobce byla převedena dnem 26. 1. 2007, tedy po splatnosti a po uplynutí protestačních lhůt, a že se tedy v daném případě jednalo o podrubopis. Nesouhlasil také s tím, že na jeho straně byla prokázána zlá víra či hrubá nedbalost a že mohly být uplatněny kauzální námitky. Namítal, že soud prvního stupně nepřihlédl k jeho tvrzení, že některé údaje v jeho oznámení ze dne 9. 2. 2007 o převodu práv ze směnky nebyly pravdivé v důsledku chyb při vyhotovování tohoto dopisu. Dále namítal, že neověřenou kopii

blankosměnky, kterou předložila žalovaná, soud označil jako fotokopii původně vystavené blankosměnky, aniž uvedl, proč právě tuto blankosměnku považuje za blankosměnku původně vystavenou. Žalovaný poukazoval, že předmětná fotokopie blankosměnky neříká nic o tom, jaká byla konečná podoba blankosměnky později doplněné na uplatněnou směnku, když z ničeho nevyplývá, v jakém pořadí mají být údaje směnky vypsány.

Odvolací soud souhlasil, že žalovaná směnka vlastní byla původně blankosměnkou a že sloužila k zajištění nároku původní majitelky směnky z uzavřené smlouvy o zprostředkování. Uvedl však, že ne celá doplněná směnečná suma byla do směnky doplněna neoprávněně. Odůvodnil to tím, že z ustanovení § 10 ZSŠ nelze dovodit, že vyplní-li majitel blankosměnku odlišně od ujednání, je z tohoto důvodu neplatná, a neznamena to, že by směnečný dlužník nebyl ze směnky zavázán vůbec, nýbrž to, že je zavázán jen v rozsahu dohodnutém. Pokud jde o zhodnocení skutečností dle ustanovení § 17 ZSŠ ztotožnil se vrchní soud se soudem prvního stupně. Vrchní soud vzal také za prokázané, že dluh žalované směnkou zajištěný mohl platně vzniknout, neboť došlo k uzavření smlouvy o zprostředkování, zahraniční angažmá žalovaná získala a absolvovala, a to v době od 1. 7. 2006 do 31. 7. 2006. Žalovaná však netvrdila, že zaplatila zprostředkovatelce sjednanou provizi 12 000,- Kč za měsíční angažmá. Její tvrzení o nezaplacení odměny za práci zaměstnavatelem se týká zcela jiného právního vztahu a i kdyby bylo prokázáno, je v tomto případě bezvýznamné, neboť žalovaná netvrdila žádné další skutečnosti, které by prokazovaly, že její závazek zaplatit provizi zanikl (např. započtením). Vrchní soud proto rozhodl, že majitelka směnky byla oprávněna blankosměnku vyplnit v údajích směnečné sumy jen do výše 12 000,- Kč a v údajích data splatnosti. Dne 2. 9. 2006, tj. v den splatnosti směnky, byla žalovaná nepochybně v prodlení se zaplacením provize za jeden měsíc angažmá. Mimo to odvolací soud nesouhlasil se soudem prvního stupně v tom, že tento z předložené fotokopie blankosměnky žalovanou dovodil, že žalovaná směnka nebyla vyplněna v údajích data a místa vystavení směnky v době předání majitelce.

Na základě uvedeného vrchní soud rozhodl rozsudkem tak, že rozsudek soudu prvního stupně změnil v části týkající se zrušení původně vydaného směnečného platebního rozkazu v celém rozsahu, a to tak, že původní směnečný rozkaz se ohledně částky 12 000,- Kč směnečného peníze, 6% úroku p.a. z částky 12 000,- Kč od 3. 9. 2006 do zaplacení a směnečné odměny ve výši 40,- Kč ponechává v platnosti.

Současně rozhodl o povinnosti žalobce nahradit žalované náklady řízení před soudy obou stupňů. Rozhodnutí již nabylo právní moci.

V současné době je ve věci podáno dovolání žalobce, ve kterém nesouhlasí se závěry, že směnka skutečně původně byla blankosměnkou, dále s tím, že odvolací soud nepřihlédl k tvrzeným skutečnostem, že dopis ze dne 9. 2. 2007 (oznámení o převodu práv ze směnky a postoupení pohledávky) je soukromou listinou a že v ní jsou obsaženy nesprávné údaje, pokud jde o data převodu směnky a postoupení ostatních pohledávek.

Nejvyšším soudem v této věci ještě nebylo rozhodnuto a vzhledem k dlouhým lhůtám nelze jeho rozhodnutí očekávat ani v řádu několika následujících měsíců.

5.1.4.3 Soudy a rozhodnutí u případu č. 4

- Krajský soud v Brně (pod sp. zn. 5 Sm 99/2007 a sp. zn. 5 Cm 80/2007)
 - ⇒ směnečný platební rozkaz – žalobě bylo vyhověno,
 - ⇒ rozsudek – původní směnečný platební rozkaz v celém rozsahu zrušen.
- Vrchní soud v Olomouci (pod sp. zn. 4 Cmo 94/2009)
 - ⇒ rozsudek – změněn původní rozsudek ohledně zrušení směnečného platebního rozkazu, ohledně určité částky byl původní směnečný platební rozkaz ponechán v platnosti.
- Nejvyšší soud v Brně
 - ⇒ zatím bez rozhodnutí.

5.1.4.4 Zhodnocení případu č. 4 účastníkem

Paní M.K., žalovaná v tomto případě, se dnes k věci staví tak, že by si napříště již lépe rozmyslela podpis směnky vůbec, natož pak podpis blankosměnky. Situaci zpětně hodnotí tak, že problémy, které si podpisem blankosměnky způsobila, by zřejmě nenastaly, pokud by se již dříve před podpisem zprostředkovatelské smlouvy a následně blankosměnky poradila s právníkem, jelikož jako laik, zejména pokud jde o směnečné právo, podcenila možné důsledky svého jednání. Poukázala i na svou dřívější víru ve správné jednání ostatních lidí, která se jí, jak sama říká, tímto případem vymstila a napříště se jí již vyvaruje. Pokud jde o náklady řízení, je vcelku spokojena, neboť oběma soudy jí bylo přiznáno právo na úhradu nákladů spojených se soudním řízením.

5.2 Rozbor výzkumu

5.2.1. Analýza případů

Tabulka 2: Jednotlivé aspekty případů

	Případ			
	1.	2.	3.	4.
Právníká/fyzická osoba	právníká	fyzická	právníká	fyzická
Ojedinělá zkušenost	ne	ano	ne	ano
Postavení ve směnečném vztahu	věřitel, remitent	věřitel, remitent	věřitel, remitent	dlužník, výstavce
Směnka zajišťovací	ano	ano	ano	ano
Směnka vlastní/cizí	vlastní	vlastní	vlastní	vlastní
Blankosměnka	ano	ne	ano	ano
Doložka "bez protestu"	ano	ano	ano	ano
Na směnce uveden rukojmí	ne	ne	ano	ne
Prvotní rozhodnutí soudu ve prospěch respondenta	ano	ne	ano	ne
Počet rozhodnutí ve věci samé	1	2	3	zatím 3

	Případ			
	1.	2.	3.	4.
Konečné rozhodnutí ve prospěch respondenta	ano	ano	ano	částečně ano
Využití právních služeb	ano	ano	ano	ano
Využití právních služeb od počátku	ano	ne	ano	ne
Došlo k uhrazení směnečné sumy	ano	ne	ano	ano, ale je podán mimořádný opravný prostředek
Vynaložené náklady byly adekvátní	ano	ne	ano	ano
Využití institutu směnky v budoucnosti	ano	ne	ano	ne

Zdroj: vlastní

Z analýzy jednotlivých případů je zřejmé, že u případu č. 1 a č. 3 šlo vždy o respondenta právnickou osobu a rovněž u obou těchto případů nešlo o ojedinělou zkušenost s využitím institutu směnky. Naproti tomu šlo o ojedinělou zkušenost se směnkou u případu č. 2 a č. 3, přičemž v obou těchto případech se také jednalo o respondenty fyzické osoby (fyzické osoby podnikatele). Z dalšího je zřejmé, že i jiné ukazatele jsou společné právě pro případ č. 1 a č. 3, tedy právnické osoby, které institut směnky využívají opakovaně, a jiné zase jsou společné pro případy č. 2 a č. 4, tedy pro fyzické osoby s malou nebo žádnou zkušeností se směnkou. Konkrétně je možno zmínit prvotní rozhodnutí soudu ve prospěch respondenta a využití právních služeb od počátku vzniku směnečného vztahu. Není jistě náhodou, že úspěšní ve sporu již v prvostupňovém řízení u soudu byli právě ti respondenti, kteří institut směnky využili opakovaně a navíc v součinnosti s právníkem již od počátku.

Některé věci však byly společné všem případům. Ve všech byla využita zajišťovací směnka, ve všech šlo o směnku vlastní, a to s doložkou „bez protestu“.

Všichni respondenti také nakonec při vymáhání dlužné částky využili právních služeb. Ve třech ze čtyř uváděných případů šlo navíc o využití blankosměnky, pouze v jediném případě na směnce figuroval i rukojmí. Počet soudních rozhodnutí ve věci je u každého případu jiný, resp. u případu č. 3 a č. 4 je zatím stejný, ale je více než jisté, že v případě č. 4 dojde ještě v budoucnu k rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR o dovolání žalobce. Samotný počet rozhodnutí ve zmíněných případech nám naznačuje pouze to, že šlo o demonstraci různě složitých případů. Příklad č. 4 je pak specifický tím, že jako jediný ze čtyř uváděných popisuje problém s vymáháním směnečné sumy z pohledu dlužníka, výstavce směnky, resp. blankosměnky. Ve všech ostatních případech šlo o věřitele, remitenty.

Dá se říci, že ve všech čtyřech případech nakonec bylo rozhodnuto ve prospěch respondentů. Důležitým poznatkem z výzkumu je to, že konečná úspěšnost v soudním sporu vždy neznamená uhrazení dlužné částky. S touto skutečností a také s tím, jak vysoké byly vynaložené náklady spojené s vymáháním směnečné sumy, souvisí zřejmě úvaha respondentů o tom, zda by institut směnky využili i v budoucnu. Směnku by využili ti respondenti, kteří s ní mají již opakované zkušenosti a ve výše uvedených případech byli ve sporu plně úspěšní, včetně skutečného vymožení dlužné částky. Trochu stranou v této souvislosti stojí případ č. 4, který nelze s předchozími úplně srovnávat, neboť v něm šlo o pohled dlužníka na vymáhání směnečné sumy a navíc úspěšnost ve věci byla v tomto případě zatím pouze částečná, neboť řízení ještě pokračuje.

5.2.2 Hodnocení případů

5.2.2.1 Hodnocení případu č. 1

Podíváme-li se na případ č. 1, můžeme ho zhodnotit jako úspěšný. Společnost AA s. r. o. jako věřitel, remitent využila výhod zajišťovací blankosměnky vlastní, jejíž vystavení iniciovala. V případě vyvstálé potřeby blankosměnku dle smluvního ujednání vyplnila a následně uplatnila. Demonstrováný případ byl případem jednoduchým, dlužník směnkou zavázaný závazek uhradil bez problémů na základě prvního a jediného rozhodnutí ve věci, tj. směnečného platebního rozkazu. Určitou roli zde hrály jak minulé zkušenosti se směnkou, tak i to, že se společnost AA s. r. o. nespolehla pouze sama na sebe při přípravě směnečného vztahu, ale využila právních služeb, čímž si

zajistila minimálně správnost a tedy i platnost vystavené blankosměnky. Důležitou roli samozřejmě hrála i určitá solidnost směnečného dlužníka i to, že byl schopen svůj závazek nakonec uhradit. Jak už bylo výše zmíněno, úspěšnost ve sporu neznamená vždy úhradu závazku. Cesta k úplnému vymožení směnečné sumy může být někdy ještě velmi dlouhá.

5.2.2.2 Hodnocení případu č. 2

Pokud jde o případ č. 2, ten je typickou ukázkou toho, že se nevyplatí spoléhat na vlastní neúplné znalosti směnečného práva, zejména pokud již dochází na směnečné řízení před soudem. Stačí jen neznalost základních pojmů týkajících se smenek (směnka vlastní versus směnka cizí, akcept apod.) a důsledkem může být neúspěch v soudním sporu, ač zajišťovací směnka jinak byla platná. Tento případ rovněž dokazuje, že zajištění pohledávky platnou smenkou, případně alespoň částečná znalost směnečného práva není vše, ale že je také nutné znát svého obchodního partnera, vědět, s kým do směnečného vztahu vlastně vstupují, obzvlášť vstupují-li tam jako věřitel. V opačném případě se vždy zvětšuje riziko nezaplacení dlužné částky.

5.2.2.3 Hodnocení případu č. 3

Případ č. 3 je do jisté míry podobný případu č. 1. I zde byla využita blankosměnka vlastní, jejíž vystavení inicioval věřitel, když jako podmínku pro objednávání a odebírání zboží určitým specifickým způsobem stanovil uzavření směnečné smlouvy, na základě níž byla blankosměnka vystavena. Můžeme si všimnout, že zde byla zajišťovací směnka použita právě u obchodního partnera, který byl již společností CC s. r. o. znám a s nímž již dříve obchodovala. Jedná se již o případ složitější, žalování proti směnečnému platebnímu rozkazu podali námitky a odvolali se poté i proti následnému rozsudku, který byl v jejich neprospěch. Ani u soudu druhého stupně však neuspěli. U tohoto případu obzvlášť stojí za zmínku argument soudu druhého stupně, že účastníci až na výjimky nemohou podle OSŘ uvádět nové skutečnosti a navrhopvat nové důkazy, které nebyly uplatněny před soudem prvního stupně a že se odvolací soud může zabývat pouze námitkami vznesenými proti směnečnému platebnímu rozkazu v zákonné třídní lhůtě. I v tom je určitá zrádnost v případě využití směnky. Stačí nesprávná argumentace v podaných námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu a výsledek řízení může být snadno v neprospěch toho,

kdo námitky podal, přestože třeba existují i jiné skutečnosti, které by znamenaly jiné rozhodnutí soudu, pokud by byly řádně namítány.

Případ č. 3 rovněž obecně poukazuje na to, že je zde vždy riziko, že ten komu bylo na základě směnečného ujednání uděleno právo vyplnit chybějící údaje na blankosměnce, tak může učinit i v rozporu s tímto ujednáním. Dokazování, že se tak stalo pak přísluší druhé straně, ne vždy je jednoduché a ne vždy musí být úspěšné.

5.2.2.4 Hodnocení případu č. 4

Konečně případ č. 4 je asi nejsložitějším z demonstrovaných případů. Jako jediný také trochu vybočuje zejména tím, že respondent zde vystupuje jako dlužník, výstavce blankosměnky. Další odlišností od případů předchozích je pak i to, že účastníkem směnečného řízení nebyl již původní majitel směnky, nýbrž indosatář. Paní M.K. byla ve složité pozici v tomto řízení. Jedinou šancí, jak uplatnit námitky, že původním majitelem směnky (blankosměnky) nebyla dodržena předchozí ujednání o jejím vyplnění, bylo prokázat, že nový majitel nabyl směnku ve zlé víře anebo se při jejím nabývání provinil hrubou nedbalostí. Prokázání této skutečnosti nebylo vůbec jednoduché, stačilo málo a nemuselo se to podařit vůbec. Přestože odvolací soud rozhodnutí soudu prvního stupně částečně změnil, v zásadě potvrdil, že nový majitel směnku skutečně nabyl ve zlé víře anebo se při jejím nabývání provinil hrubou nedbalostí. I zde je nutno poukázat na to, jak je skutečně důležité znát dobře směnečné právo, resp. obrátit se na někoho, kdo se jím skutečně zabývá.

5.2.3. Výhody, nevýhody a rizika využití směnky

Hlavní výhodu směnky můžeme vidět v tom, že soudní vymáhání směnečné sumy je jednodušší než vymáhání dlužných částek v jiných případech, neboť směnka je soudně vymahatelná v tzv. zkráceném soudním řízení. Právo na zaplacení stačí prokázat předložením originálu platné směnky a legitimováním se jako majitel ze směnky oprávněný. V případném soudním řízení o zaplacení směnečné sumy je pak na dlužníkovi, aby prokázal tvrzení, pro která odmítá směnku proplatit. Nespornou výhodou je pak také rychlá obchodovatelnost směnky. Můžeme ji dále prodávat či postoupit pouhým rubopisem. Tato výhoda se zpravidla netýká směnek zajišťovacích, neboť ty jsou často opatřeny doložkou „nikoli na řad“, nelze je tedy rubopisovat.

Naproti tomu hlavní nevýhodou směnky je její přísná formální stránka, kdy i jedna jediná chybějící náležitost může způsobit neplatnost směnky. Určitou nevýhodou je i to, že směnka nemusí být zaplacená ve lhůtě splatnosti a je tedy následně nutné domáhat se jejího proplacení v soudním řízení. Tuto nevýhodu však vyvažuje právě možnost zkráceného soudního řízení.

Určitá další rizika s sebou nese použití směnky zajišťovací. Tato rizika se týkají směnečného dlužníka. Vzhledem k tomu, že směnka má charakter abstraktního závazku a důvody vzniku směnky nejsou nijak důležité, dochází při použití zajišťovací směnky k určitému zdvojení závazku dlužníka vůči věřiteli. Jedním závazkem je závazek původní, např. povinnost zaplatit cenu sjednanou v kupní smlouvě, druhým samostatným závazkem je pak závazek z vystavené směnky. Pokud by původní majitel směnky (a věřitel) zajišťovací směnku indosoval, směnečný dlužník (a tedy i dlužník z původního obchodního vztahu) by byl de facto právně povinen zaplatit jak původní závazek původnímu věřiteli, tak i závazek ze směnky vůči jejímu novému majiteli. Právě na základě těchto skutečností je zpravidla u zajišťovací směnky využita doložka „nikoli na řad“, čímž je vyloučena možnost indosace na další osobu. Ve zmiňovaném případě by se však v rámci správně podaných námitek ve směnečném řízení dlužník zřejmě ubránil povinnosti hradit i závazek směnečný z indosované směnky, pokud by již dříve došlo k uhrazení závazku, jenž byl takovou směnkou zajištěn.

Všechny výše uvedené skutečnosti poukazují na to, že směnku by neměl využívat nikdo, kdo o ní není dostatečně informován, kdo nemá určité právní povědomí o směnečných vztazích. Pokud by přesto chtěl institut směnky takový člověk využít, je nevyhnutelné konzultovat ho s někým, kdo se problematikou směnek zabývá a má s nimi zkušenosti, zejména pak s právníkem, aby se tak dotyčný vyhnul případným budoucím problémům. To platí jak pro stranu směnečného věřitele, tak pro směnečného dlužníka.

6 Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo přiblížit problematiku směnek, demonstrovat konkrétní případy jejich využití v praxi, poukázat na výhody, nevýhody a rizika jejich využití. Všechny tyto dílčí cíle byly splněny.

Směnky mají v dnešní době stále své místo. Možná by se mohlo říct opět namísto slova stále, neboť v době komunismu a státem řízené ekonomiky byly směnky z obchodních vztahů u nás poněkud vytěsněny. Ve větší míře se v dnešní době můžeme setkat se směnkami zajišťovacími namísto směnek uhrazovacích.

Zkoumány byly čtyři případy, bylo využito metody kvalitativního výzkumu a nestandardizovaných rozhovorů. Ty byly pak zpracovány ve formě popisu jednotlivých případů. Protože každý případ byl individuální, byly pro rozhovory stanoveny pouze okruhy otázek.

Uvedený výzkum mimo jiné ukazuje, že směnka může být velice účinným nástrojem pro zajištění pohledávky, může však být také nástrojem velmi zrádným. Směnečné právo není právem jednoduchým. Podnikatelé, kteří se rozhodnou vstoupit do směnečných vztahů, ať už z pohledu věřitele či dlužníka, by měli dobře zvážit, zda mají všechny informace o tom, co obnáší směnečně se zavázat či akceptovat směnku, jaké má mít směnka náležitosti, aby vůbec byla platná, jaká další rizika jsou se směnečnými vztahy spojena, např. pokud jde o blankosměnky apod. Jak je vidět na demonstrovaných případech, i v oblasti směnečného práva platí, že je lepší obrátit se na odborníky v dané věci, čímž lze eliminovat případná rizika v budoucnosti.

Mimo jiné tato bakalářská práce také prokazuje, že ačkoli jsou si obchodní partneři ve smluvních vztazích rovni, ve směnečných vztazích mívá věřitel zpravidla alespoň malou výhodu nad dlužníkem. Samozřejmě pouze za podmínky, kdy předmětná směnka je platná.

Z ekonomického hlediska na problematiku směnečných vztahů můžeme nahlédnout jako na návratnost dobré investice. Každá dobrá investice se v budoucnu vrátí. Tak je tomu i v případě směnečných vztahů. Investicí v těchto případech můžeme rozumět jak investice do vzdělání, pokud jde o směnečné vztahy, tak i finanční prostředky vynaložené na konzultace či jiné služby právníků, odborníků na tyto vztahy.

Bakalářská práce by mohla sloužit studentům ekonomických oborů, kteří by si díky ní ke svým teoretickým znalostem o cenných papírech, mezi které směnka patří, mohli přidat i informace o jejím skutečném využití v praxi a o mnohých úskalích směnečných vztahů. Mohou se tak poučit pro svůj budoucí profesní život dříve, než by se sami stali účastníky nejjednoduššího směnečného vztahu.

7 Summary

This bachelor thesis focuses on bills of exchange. It presents specific cases of their utilization in business relations and points to their advantages and disadvantages and to the related risks. An emphasis is put on and the own research that is based on the actual current practice. Four cases of bill utilization were examined, that finally lead to judicial recovery of the bill amount. Methods of qualitative research and non-standardized interviews were used. The results were subsequently processed in the form of descriptions of the individual cases and the individual cases were evaluated. The thesis also includes examples of the specific bills of exchanges discussed in the individual cases.

The research has shown, among other things, that a bill of exchange can be a very effective tool to secure receivables, however it can be also very treacherous. The law of bills of exchange is not a simple one. Entrepreneurs who decide to participate in relations involving bills of exchange, either as bill holders or drawees, should very well consider whether they have all the information about what it actually means to issue a bill of exchange or to accept it, what are the particulars of a bill of exchange to be valid and which other risks are associated with the relations involving bills of exchange. As demonstrated by the presented cases, it is recommendable to turn to experts specializing in bills of exchange law and thus to eliminate potential risks in the future.

Among other things, this bachelor thesis also proves that, although business partners are equal in business relations, in relations involving bills of exchange the bill holder has, as a rule, a slight advantage over the drawee. This naturally applies only on the condition that the concerned bill of exchange is valid.

8 Přehled pramenů a literatury

1. Eliáš, K. a kol.: *Kurs obchodního práva – Obchodní závazky. Cenné papíry*. 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 1999. 542 s. ISBN 80-7179-223-3
2. Chalupa, R.: *Zajišťovací směnka*, 1. vydání, Praha: Linde Praha, a.s., 2009. 189 s. ISBN 978-80-7201-756-0
3. Kopáč, L.: *SMĚNKY a směnečné právo (směnečný zákon s komentářem a úvodem do směnečného práva)*, Praha: PROSPEKTRUM Praha, 1992. 144 s. ISBN 80-85431-43-2
4. Kovařík, Z.: *Přehled směnečné judikatury*, aktualizované a rozšířené vydání, Praha: ASPI Publishing s. r. o., 2001. 93 s. ISBN 80-86395-16-2
5. Kovařík, Z.: *Směnka a šek v České republice*, 4. vydání, Praha: C. H. Beck, 2001. 629 s. ISBN 80-7179-588-7
6. Marčanová, J.: *Kapitoly ze směnečného a šekového práva*, 1. vydání, Vysoká škola ekonomická v Praze, 1996. 208 s. ISBN 80-7079-894-7
7. Rubáková, V.: *Praktické účetní případy 2008*, 1. vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2008. 168 s. ISBN 978-80-247-2443-0
8. Ryneš, P.: *Podvojný účetnictví a účetní závěrka 2008*, 8. aktualizované vydání, Olomouc: ANAG, spol. s r.o., 2008. 959 s. ISBN 978-80-7263-437-8
9. Zákon č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový (zdroj ASPI)
10. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (zdroj ASPI)
11. Zákon č. 591/1992 Sb., o cenných papírech (zdroj ASPI)
12. *Portál BusinessInfo.cz vládní agentury CzechTrade* [online]. 2009 [cit. 2009-01-04] Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/orientace-v-pravnich-ukonech/smenky-druha-cast-dokumentu-opu/1000818/49069/#b143>>

9 Seznam tabulek

Tabulka 1: Pohledávky a závazky hrazené směnkou (účtování bez DPH).....	33
Tabulka 2: Jednotlivé aspekty případů	55

10 Seznam příloh

Příloha 1 – Formulář směnky vlastní

Příloha 2 – Formulář směnky cizí

Příloha 3 – Okruhy otázek pro nestandardizovaný rozhovor

Příloha 4 - Dovyplněná blankosměnka týkající se případu č. 1

Příloha 5 – Směnka týkající se případu č. 2

Příloha 6 – Blankosměnka týkající se případu č. 3

Příloha 7 – Blankosměnka týkající se případu č. 4

Příloha 8 – Dovyplněná blankosměnka týkající se případu č. 4 (líc)

Příloha 1

Formulář směnky vlastní

SEVT 30 930 0

I/09

168 494 2009

Místo a datum vystavení (měsíc slovy)

Měna

Částka

Za tuto směnku zaplatím

na řad
(komu)

Údaje splatnosti (měsíc slovy)

Částka slovy

Splatnost v (místo placení) u (domicil)

Jméno (název, razítko), adresa a podpis(y) výstavce

Formulář směnky cizí

Místo a datum vystavení (měsíc slovy)

Za tuto směnku zaplatte

na řad
(komu)

Částka slovy

Směněnčík:

Přesná adresa:

Spjatnost v (místo placení) u (deníci)

Měna	Částka
------	--------

Údaje spjatnosti (měsíc slovy)

Jméno (název, razítko), adresa a podpis(y) vystavce

Příloha 3

Okruhy otázek pro nestandardizovaný rozhovor

1. Četnost využívání institutu směnky.
2. Využívání směnky platební, zajišťovací, případně obou.
3. Využívání služeb právníka při přípravě směnečných vztahů či při vymáhání směnečné sumy.
4. Zhodnocení prezentované zkušenosti se směnkou, spokojenost či nespokojenost s výsledkem řízení, případně poučení do budoucna.
5. Adekvátnost vynaložených nákladů na vymáhání směnečné sumy, případně uvedení jejich výše.

Příloha 4

Dov vyplněná blankosměnka týkající se případu č. 1

S M Ě N K A (vlastní)

Dne 25. dubna 2008 zaplatím za tuto směnku
(údaj splatnosti) (bezpodmínečný slib zaplatit)

..... 2.940,- Kč, slovy: Dva tisíce devět set čtyřicet
(určitá peněžní suma) (bez protestu)

v
(údaj místa, kde má být placeno)

komu:
(jméno toho, komu má být placeno)

Dne: 18. října 2007
(datum a místo vystavení směnky)

Výstavce:
.....
RČ:
.....

.....
(podpis výstavce)

Per aval:
.....
.....

Směnka týkající se případu č. 2

SEVT 30 930 0

Příloha 6

Blankosměnka týkající se případu č. 3

Evidenční označení: [REDACTED]

Směnka

bez protestu

16.6.2003 / č. 3333

Místo a datum vystavení /měsíc slovem/

Za tuto směnkou zaplatím společnosti [REDACTED]

PSČ [REDACTED], IČ: [REDACTED], v místě placení v [REDACTED]

Kč

slovy

dne

Datum splatnosti /měsíc slovem/

Dlužník: [REDACTED]

Se sídlem: [REDACTED], PSČ [REDACTED]

Zastoupen: [REDACTED]

IČ: [REDACTED]

Podpis vystavce

per aval:

jméno a příjmení: [REDACTED]

bytem: [REDACTED], PSČ [REDACTED]

rodné číslo: [REDACTED]

Podpis

Zdroj: respondent

Příloha 7

Blankosměnka týkající se případu č. 4

V
Dne

Blankosměnka vlastní

Já, [redacted], nar./RČ....., bytem/sídlem
....., tímto jako dlužník bezpodmínečně
prohlašuji, že dne zaplatím za tuto směnku na řad
[redacted], bytem a místem podnikání : [redacted]
[redacted], bez protestu, částku : Kč (slovy:

Místo placení : [redacted]

[redacted]
.....
výstavce (podpis)

Příloha 8

Dovyplněná blankosměnka týkající se případu č. 4 (líc)

V

Dne

Blankosměnka vlastní

Já, **[redacted]**, bytem/sídlem **[redacted]**,
prohlašuji, že dne **[redacted]**, tímto jako dlužník bezpodmínečně
zaplatím za tuto směnku na řad
[redacted], bytem a místem podnikání : **[redacted]**
[redacted], bez protestu, částku : **[redacted]** Kč (slovy: **[redacted]**
[redacted]

Místo placení :

výstavce (podpis)